

Arslan, B. (2024). İki kere farklılık ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaların incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö3), 1-27.

JSES

Journal of Sustainable Educational Studies

e-ISSN: 2757-5284

Geliş/Received: 07.02.2024 Kabul/Accepted: 04.04.2024

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi/Research Article

İki Kere Farklılık ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmaların İncelenmesi¹

Beyza ARSLAN²

Özet

Bu çalışmada iki kere farklılık ile ilgili ülkemizde 2003 ile Ocak 2024 yılları arasında yapılan çalışmalarını inceleyerek literatürdeki genel eğilimi ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında 38 çalışma incelenmiştir, bu çalışmaların 26’sı makale, 12’si yüksek lisans ve doktora tezlerini kapsamaktadır. Anahtar kelimeler ile ulaşılan makale ve tezlerdeki kaynakçalar incelenmiş çalışmaya dahil edilecek araştırmalar son halini almıştır. Bu araştırma, çalışmaların yayım türü, çalışmaların araştırma yöntemleri ve desenleri, çalışmaların yayımlanma yılları, çalışmaların yayım dili, araştırmaların çalıştığı tanı grupları, çalışmaların konuları analizi ve düzeylerine göre ise amaç, bulgular ve örneklem çerçevesinde incelenmiştir. Bulgular neticesinde iki kere farklı bireylere ilişkin çalışma sayısının az olması sebebiyle daha fazla çalışmaya gereksinim duyulduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar genel olarak betimsel araştırma şeklinde olup ilişkisel ve müdahale çalışmalarına gereksinim olduğu ortaya çıkmıştır. Tanı gruplarından en fazla üstün yeteneğe eşlik eden özel öğrenme güçlüğü çalışıldığı ve disiplinlerden ise eğitim alanının yoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. Ülkemizde iki kere farklılık ile ilgili çalışmaların 2018 yılından itibaren ivme kazanmaya başladığı görülmüştür. Özel yetenekliliğe eşlik eden dil ve konuşma bozukluğu, işitme yetersizliği, ortopedik yetersizlik gibi durumlarla ilgili çalışmaların da yapılması beklenmektedir. Türkiye’de iki kere farklılık ile ilgili yasal düzenlemelerin var olabilmesi için kavramla ilgili çalışmaların nicelik ve nitelik bağlamında artarak devam etmesi gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: İki kere farklı; özel yetenek; üstün zekâ; üstün yetenek; 2f

Review of Studies on Twice Exceptional in Turkey

Abstract

In this study, it is aimed to reveal the general trend in the literature by examining the studies on double difference conducted in our country between 2003 and January 2024. Within the scope of the research, 38 studies were examined, 26 of these studies included articles and 12 included master's and doctoral theses. The bibliographies of the articles and theses accessed using keywords were examined and the research to be included in the study was finalized. This research was examined within the framework of purpose, findings and sampling according to the type of publication of the studies, research methods and designs of the studies, years of publication of the studies, publication language of the studies, diagnostic groups on which the studies work, subject analysis and levels of the studies. As a result of the findings, it is seen that more studies are needed due

¹ Bu çalışma 23 Aralık 2023 tarihinde gerçekleştirilen 3. Uluslararası FSMVÜ Eğitimde Mükemmeliyet Araştırmaları Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Erken Çocuklukta Özel Eğitim Tezli Yüksek Lisans Programı, Özel Eğitim ABD, İstanbul-Türkiye, bearslann0@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9011-4594

to the small number of studies on different individuals. The studies conducted are generally in the form of descriptive research, and it has been revealed that there is a need for relational and intervention studies. It is noteworthy that among the diagnostic groups, special learning difficulties accompanying giftedness are studied the most, and among the disciplines, the field of education is the most concentrated. It has been observed twice in our country that studies on diversity have started to gain momentum since 2018. It is also expected that studies will be conducted on conditions such as language and speech disorders, hearing impairment, orthopedic disability that accompany special abilities. In order for legal regulations regarding double difference to exist in Turkey, studies on the concept must continue increasingly in terms of quantity and quality.

Keywords: twice exceptional; gifted child; talented; giftedness; 2e

1. GİRİŞ

“Curiously, this condition carries with it both a blessing and a burden...” (Brody & Mills, 1997, s. 292)

İlk kez James J. Gallagher tarafından 2004 yılında ortaya atılan iki kere farklı terimi, bireylerin bir ya da birden fazla alanda gösterdikleri üstün yetenek, yüksek başarı veya üretken yaratıcılıklarına ek olarak bir ya da birden fazla alanda da engel, yetersizlik veya bozukluğa sahip olma durumu şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkıldığında, iki kere farklılık terimi özel yetenekliliğin yanı sıra otizm spektrum bozukluğu, fiziksel yetersizlik, özel öğrenme güçlüğü, duygu-durum bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, dil ve konuşma bozukluğu gibi güçlüklerden birine de sahip olmayı göstermektedir (Neihart, 2008, s. 115; Ronksley-Pavia, 2015, s. 329; Reis vd., 2014, s. 222). Ancak iki kere farklılığın birden fazla tanımı vardır, bunun nedeni ise iki uç nokta olan yetenek ve yetersizliğin birçok türünü bünyesinde barındırıyor olmasıdır (Al- Hroub ve Whitebread, 2019, s. 129; Pereira vd., 2015, s. 125). Bazı araştırmacılar, terimin tüm engelleri kapsayacak şekilde daha geniş bir kullanımı yerine, iki kere farklı çocukların yalnızca öğrenme güçlüğü olan üstün zekalı çocuklar olduğunu ima etmektedir; örneğin, Silverman (2005, s. 2) iki kere farklılığın sadece üstün yetenek ve öğrenme güçlüğüne birleşiminden oluştuğunu öne sürmüştür. Tüm bunlara ek olarak iki kere farklı terimi literatürde tutarsız bir şekilde kullanılmaktadır ve terimin başka engelleri olan (örn. motor beceri bozukluğu, serebral palsi) çocukları da kapsadığı sıklıkla gözden kaçmaktadır, terim ile alakalı yapılan çalışmaların çoğunlukla öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli öğrenciler alanında olması bu fikri güçlendirmektedir (Ronksley-Pavia, 2015, s. 330).

İki kere farklılık ile ilgili ilk resmi araştırmalar, 1981 yılında John Hepkins Üniversitesi tarafından düzenlenen bir konferansa, üstün yetenek ve özel eğitim alanındaki uzmanların davet edilmesiyle başladı (Buică-Belciu ve Popovici, 2014, s. 519). Alanyazın incelendiğinde üstün yeteneğe eşlik eden yetersizliğe sahip olan bireylerden ilk defa 1977 yılında Maker’ın yazmış olduğu *Providing Programs for the Gifted Handicapped* (Üstün Yetenekli Engelliler için Programlar Hazırlamak) adlı kitapta bahsedilmiştir (Assouline ve Whiteman, 2011, s. 385). 1989 yılında *Jacob K. Javits Gifted and Talented Students Education Act* (Jacob K. Javits Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrenciler Eğitim Yasası) adlı yasa iki kere farklı bireylerin sahip olduğu karmaşık ihtiyaçların daha iyi anlaşılabilmesi açısından birçok proje ve araştırma faaliyeti için itici güç olmuştur (Assouline ve Whiteman, 2011, s. 384; Ralabate, 2006, s. 21).İlerleyen yıllarda engeli olan bireylerin de üstün yetenekli olabileceği düşüncesi ilk kez 2004 yılında Engelli Bireylerin Eğitim Yasası (IDEA) ile kabul edilerek resmîyet kazanmıştır (Bell, 2020, s. 847; Ronksley- Pavia, 2015, s. 324).

İki kere farklı bireyler var olan üst düzey bilişsel ve yetenek kapasitelerine rağmen eş zamanlı olmayan gelişimleri nedeniyle sosyal-duygusal, akademik, davranışsal alanlarda farklı sıkıntılar yaşayabilmekte ve bu durum onlardan beklenen potansiyel ve başarının ortaya çıkmasına engel olmaktadır. (Brody ve Mills, 1997, s. 282; Buică-Belciu ve Popovici, 2014, s. 520). İki kere farklı bireyler eğitim ortamlarında sınıfın ortalama seviyesinden düşük, yüksek veya aynı seviyede performans göstermektedirler (Baldwin, vd., 2015, s. 212). Bunun nedeni ise maskeleyen durumdur. Maskeleyen, iki kere farklı olan bireydeki iki uç durum olan yetenek ve yetersizliğin, bireyin ortalama bir başarı ve yeteneğe sahipmiş gibi görünmesine sebep olmaktadır (Silverman, 2009, s. 966; Şakar, 2022, s. 14). Maskeleyen yetersizlik ve yetenek durumlarından ya biri diğerini ya da her iki durum birbirini maskeleyen. Alan yazın iki kere farklı bireylerden oluşan üç gruba işaret etmektedir ve her grup kendi tespit ve müdahale zorluklarını ortaya koymaktadır (Neihart, 2008, s. 118). İki kere farklı bireylerin ilk kategorisi, üstün yetenekli olarak tanı almış ancak yetersizliği ile ilgili tanı almamış olanlardır. Bu durumda, üstün yeteneklilik, yetersizliği maskeleyen (Neihart, 2008, s. 118; Ralabate, 2006, s. 5). Bu öğrenciler sınıf ortamında genellikle başarısız veya tembel olarak görülmektedir ve bu nedenle motivasyon eksikliği ve/veya

düşük benlik algısı yaşamaktadırlar. Bu kategoride yer alanlar, genel olarak ilkokul yıllarında başarı gösterirken ileri sınıf düzeylerinde müfredat ağırlaştıkça başarı seviyeleri azalmaya başlamaktadır ve bu durum genellikle kendini ortaokul veya lise döneminde göstermektedir (Boelter, 2020, s. 14; Brody ve Mills, 1997, s. 283; Ralabate, 2006, s. 5). İki kere farklı bireylerin ikinci kategorisi, bir yetersizlik türünde tanı almış ancak üstün yetenek alanında tanı almamış olanlardır. Bu durumda yetersizlik, bireyin sahip olduğu bir üstün yetenek alanını maskeleymektedir (Boelter, 2020, s. 14; Brody ve Mills, 1997, s. 283; Ralabate, 2006, s. 5). Bu çocuklar özel eğitim hizmetlerine yönlendirilir ancak üstün yetenek tarafı fark edilmediği için güçlü oldukları alanlarda ileri öğrenme fırsatlarından yararlanamazlar (Neihart, 2008, s. 118). Üçüncü kategoride ise iki kere farklı bireylerin hem üstün yetenek hem de yetersizlik durumları tanılanmamaktadır. Bu durumda yetersizlik, üstün yeteneği maskelerken; üstün yetenek de yetersizliği maskeleymektedir. İki uç durumda birbirini maskeleydiği için aile ve öğretmenler çocuğun tipik bir gelişim gösterdiğini düşünmektedirler (Boelter, 2020, s. 14; Brody ve Mills, 1997, s. 283; Neihart, 2008, s. 118; Ralabate, 2006, s. 6). Bunu aynı sayının – (yetersizlik) ve + (üstün yetenek) hallerini topladığımızda 0'a eşit olmasına (örn: $-3+3=0$) benzetebiliriz.

Bu üç senaryoda da tanı alamayan iki kere farklı öğrenciler olumsuz bir şekilde akademik, sosyal ve duygusal alanlarda risk altındadırlar (Bees, 2009 s. 15; Dare ve Nowicki, 2015, s. 209). İki kere farklı öğrenciler, eğitim ortamlarında sınıf seviyesinin çok altında performans gösteriyor olabilirler. Akranlarından farklı bir gelişim gösterdiklerini yoğun bir şekilde fark edebilirler ve buna bağlı depresyon, kaygı, sosyal yalıtılmışlık, saldırganlık, düşük özgüven gibi durumlar yaşayabilirler (Bees, 2009, s. 16; Assouline ve Whiteman, 2011, s. 386; Dare ve Nowicki, 2015, s. 209).

Maskelemenin getirdiği karmaşıklık nedeniyle iki kere farklı bireylerin fark edilip potansiyellerini gösterebilmeleri zorlaşmaktadır ve bu nedenle maskeleyen, tanılanmanın önündeki en büyük engellerden birisidir (Baldwin, vd., 2015, s. 216; Brody ve Mills, 1997, s. 292; Dare ve Nowicki, 2015, s. 209). Bunun yanında iki kere farklılık konusu ile ilgili ailelerin ve öğretmenlerin benimsedikleri yanlış fikirler de doğru ve eksiksiz tanılanmanın önündeki büyük engellerden biridir (Kligner, 2022, s. 3; Tortop, 2023, s. 10). İki kere farklılıkta tanılama oldukça karmaşık bir süreçtir. Bu bireylerin tanılanmasında uzmanlar tarafından kabul edilen tek bir tanımlayıcı model veya araç bulunmamaktadır (Brody ve Mills, 1997, s. 285). Ancak bu öğrencilerin ne ile tanılanacağı konusunda ortak bir fikir oluşturulmasa bile nasıl tanılanacakları ile ilgili dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır (Şakar, 2022, s. 20). Bunlardan ilki, iki kere farklı çocuklar tek boyutlu değerlendirme ile değil, çoklu bir değerlendirme ile tanılanmalıdır. Çoklu değerlendirme, bireysel zekâ ve başarı puanlarının yanı sıra portfolyolar, öğretmen derecelendirme ölçekleri, öğretmen ve ebeveyn gözlem raporları ile anekdot kayıtları, dinamik değerlendirme yöntemleri gibi çocuk hakkında farklı kaynaklardan bilgi almamızı sağlamaktadır (Neihart, 2008, s. 121). Sadece standartlaştırılmış başarı veya yetenek ölçümlerine güvenmek, dezavantajlı sosyoekonomik geçmişe sahip birçok iki kere farklı çocuğu gözden kaçırmamıza neden olacaktır. İdeal olan değerlendirme, çocuklara güçlü ve zayıf yönlerini gösterebilmeleri için özgün fırsatların sunulduğu çoklu değerlendirme yöntemidir (Neihart, 2008, s. 121).

Yukarıdaki paragrafta bahsedilen maskeleymeden kaynaklı bazı sorunlar ve iki kere farklılık ile ilgili farkındalığın düşük olması nedeniyle bu kategoride yer alan çocukların yaygınlığı hakkında net bir sayı söylemek oldukça zordur fakat uzmanlar engelli çocukların %5-6'sının aynı zamanda üstün zekâlı ve yetenekli olabileceğini tahmin etmektedir (Ralabate, 2006, s. 3; Lee ve Ritchotte, 2018, s. 69). Türkiye'de iki kere farklı çocukların yaygınlığı ile ilgili resmi kayıtlara geçen bir veri bulunmamaktadır. Ancak farklı ülkelerde bu durumla ilgili yapılan çalışmalar mevcuttur. Örneğin Tayvan'da Chen ve arkadaşları (2022) Eğitim Bakanlığı'ndan edindiği 2019 yılı istatistiklerine göre ilkokul, ortaokul ve lise düzeylerinde iki kere farklı olarak tanılanan toplam 376 öğrencinin olduğunu bildirmiştir (Lien, vd., 2023, s. 3). Yine Tayvan'da yapılan başka bir çalışmada üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin oluşturduğu 100 kişilik örneklemin %1,34'ünün iki kere farklı olduğu; 100 engelli öğrenciden oluşan bir örnekleme ise nüfusun %0,4'ünün iki kere farklı olduğu; herhangi bir tanısı olmayan tipik gelişim gösteren 100 öğrenciden ise yalnızca %0,015'inin iki kere farklı olduğu bulunmuştur (Chen vd., 2022, s. 6). Bu sayı (%0,015) Amerika Birleşik Devletleri'nde tahmin edilen %6 yaygınlıktan oldukça düşüktür (Ralabate, 2006, s.3; Kun-Ming, 2023, s. 2). Sonuç olarak iki kere farklı çocukların yaygınlığı ile ilgili tahminler önemli ölçüde farklılık göstermektedir ve bu nedenle bazı araştırmacılar, yaygınlık tahminlerinin dikkatle yorumlanması gerektiğini öne sürmektedir (Cain vd., 2019, s. 2).

İki kere farklı çocuklara müdahale ve eğitim adı altında toplanan ampirik çalışmalar, çocuğun güçlü yönü olan üstün yeteneğinin geliştirilmesine ve ilgi alanlarına odaklanırken aynı zamanda yetersizliğinin olduğu alanda da nitelikli iyileştirme ve telafi stratejileri uygulandığı zaman, uzun vadeli en iyi sonuçların ortaya çıkacağını vurgulamaktadır (Neihart, 2008, s. 120). Bunlara ek olarak çocuğun sosyal-duygusal alanlardaki sorunlarına da hedefe yönelik müdahalede bulunmak ve öğrencinin başarısına değer veren, destekleyici, güvenli ve sorun çözücü bir kültür yaratmak iki kere farklı çocukların eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktalardan biridir (Baldwin vd., 2015, s. 216; Neihart, 2008, s. 120).

Şakar ve Baloğlu'nun (2022, s. 12) uluslararası literatürdeki 272 çalışmayı incelediği araştırmada, iki kere farklılıkla ilgili ilk yıllardaki çalışmaların öğrenme güçlüğü olan üstün yetenekli bireylere daha çok yoğunlaştığı ancak son dönemdeki araştırmaların ise otizm spektrum bozukluğuna sahip üstün yetenekliler üzerine odaklandığına dikkat çekilmiştir. İki kere farklılıkla ilgili yapılan ilk çalışmaların bu kavramın doğasını anlamaya yönelik olduğu (örneğin, bireylerin özelliklerini tanımlayan ve gelişim alanları hakkında bilgi veren) ancak ilerleyen yıllarda kavramla ilgili çalışmaların daha derin konulara odaklandığı dile getirilmiştir (Neihart, 2008, s. 116; Şakar ve Baloğlu, 2022, s. 12). Güncel araştırmalar ise, iki kere farklı bireylerin yaratıcılık gibi üst düzey düşünme becerilerine odaklanmaktadır. Geçmişten bugüne yayın sayılarında farklılık olsa da genel eğilim son on yılda iki kere farklılık ile ilgili çalışmalarda önemli bir artış yaşandığını göstermektedir (Şakar ve Baloğlu, 2022, s. 12).

İki kere farklılık ile ilgili Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde ise sadece ülkemizde yapılan çalışmaları resmeden bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle iki kere farklılık alanında hangi tür ve konulara ilişkin çalışmalara ihtiyaç olduğu derinlemesine bir şekilde bilinmemektedir. Araştırmanın problemi olan "İki kere farklılık ile ilgili ülkemizde 2003 ile Ocak 2024 yılları arasında yapılan çalışmaların genel eğilimi nedir?" sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Yapılan bu araştırma ile Türkiye'de 2003 ile Ocak 2024 yılları arasında iki kere farklı kavramına ilişkin hangi boyutlarda çalışmalar yapıldığını inceleyerek bu kavramla ilgili ülkemizde genel eğilimi ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki 4 alt amaca yanıt aranmıştır:

- 1-) Makale ve tezlerin araştırma türleri, yayım yılları, yayımlanma dili, araştırma yöntem ve desenleri nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 2-) Makale ve tezlerin çalışılan tanı grupları ve konularına göre dağılımı nasıldır?
- 3-) Makale ve tezler hangi üniversite ve dergilerde yayımlanmıştır?
- 4-) Makale ve tezler düzeylerine göre sınıflandırıldığında amaç, örneklem, veri toplama araçları, veri analizi ve bulgular açısından nasıl bir eğilim göstermektedir?

2. YÖNTEM

Bu araştırma Türkiye'de iki kere farklılık ile ilgili 2003 ile Ocak 2024 yılları arasında yapılan çalışmaların incelenmesinin amaçlandığı nitel bir doküman incelemesidir. Araştırmaların, çalışma kapsamında incelenebilmesi için bazı ön ölçütler belirlenmiştir. Belirlenen ön ölçütler şu şekilde sıralanmaktadır; Çalışmaların (a) 2003 ile Ocak 2024 yılları arasında yapılmış olması, (b) iki kere farklılık ve/veya iki kere farklı bireyler hakkında olması, (c) hakemli bir dergide yayımlanmış bir makale olması ya da yayımlanmış yüksek lisans veya doktora tezi olması, (d) Türkiye'de yapılan çalışmalar olması, (e) Yazım dilinin Türkçe veya İngilizce olmasıdır.

2.1. Araştırmanın Modeli/Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi ile desenlenmiştir. Nitel çalışmalarda değerli bir veri kaynağı olarak görülen doküman incelemesi, geçmiş dönemlerde oluşturulmuş kayıt ve/veya belgelere ilişkin veri toplamaktır. Bahsi geçen bu kayıt ve belgeler çalışmanın amacına hizmet eden makale, yayımlanmış tez, mektup, arzuhal, yazıt, efsane, günlük gibi belgelerden oluşmaktadır. Doküman incelemesi, bu tür belgelerin okunması, çözümlenmesi ve tüm bunlardan anlam çıkarıp değerlendirme aşamalarını içermektedir (Ocak, 2019, s. 242).

2.2. Evren-Örneklem/Çalışma Grubu

Çalışmanın evreni 2003 ile Ocak 2024 yılları arasında iki kere farklılık ile ilgili yapılmış lisansüstü tez ve makalelerdir. Başlangıç yılının 2003 seçilmesinin nedeni bu tarihten önce konuyla ilgili ülkemizde yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olumasıdır. Bu çalışmada herhangi bir örnekleme yöntemine başvurulmamış, çalışma evreninin hepsine ulaşmak amaçlanmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın konusu olan 2003 ile Ocak 2024 yıllarında iki kere farklılık kavramı ile ilgili yapılan çalışmalara ulaşılabilme amacıyla tarama sürecinde ilk olarak *Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi*'nde "iki kere farklı", "iki kere özel", "iki kere farklılık", "üstün yetenek", "özel yetenek", "üstün zekâ", "öğrenme güçlüğü" "öğrenme güçlüğü ve özel yetenek", "dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu", "DEHB", "görme engeli", "işitme engeli", "fiziksel engel" gibi anahtar kelimelerinin taranması sonucu 9'u yüksek lisans, 3'ü doktora olmak üzere 12 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Ardından *Dergipark*, *TRDizin* ve *Google Akademik*'te ise aynı anahtar kelimelerle tarama yapılmış ve bunun sonucunda 15 çalışmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan bu çalışmalardan birinin özel yetenekliler kongresi bağlamında tam metin bildirisi olduğu görülmüş ölçüt dışı kaldığından yapılmakta olan araştırma verilerine dahil edilmemiştir. Böylece 14 çalışma, veri elde etmek amacıyla bu çalışmaya dahil edilmiştir. Daha sonra *SAGE*, *Eric*, *Google Scholar*, *Web of Science* veritabanlarında "twice exceptional", "twice-exceptional", "twice exceptionality", "2e", "gift", "gifted", "giftedness", "gifted students", "dual exceptionality", "gifted students with disabilities", "gifted and talented students", "autism spectrum disorder", "learning disabilities", "hearing impairment", "physical disability", "visual impairment" anahtar kelimelerinin taranması sonucunda Türkiye'de yapılan, İngilizce olarak yayımlanmış 12 makaleye ulaşılmıştır. Bu çalışma kapsamında 38 çalışma, yürütülmekte olan çalışmaya dahil edilmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları, Ulusal Tez Merkezi'ndeki lisansüstü tezler ile *Dergipark*, *TRDizin*, *SAGE*, *Google Scholar*, *Eric*, *Web of Science* veri tabanlarındaki makalelerden oluşmaktadır.

2.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada, ülkemizde iki kere farklılık ile ilgili 2003- Ocak 2024 yılları arasında yapılan çalışmalar çerçevesinde literatür araştırması yapılarak elde edilen verilerin içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi, nitel çalışmalarda derinlemesine analiz gerektiren durumlarda tercih edilmektedir. İçerik analizi, gözlemler, fikirler veya bir dokümanın verilerinin analiz edilmesiyle belirlenen kavramlar ve kavramlar arasındaki örüntüselliğin tutarlı ve anlamlı bir şekilde ifade etmek için kullanılmaktadır (Özgen, 2019, s. 184). Bu analiz türünde veriler araştırmanın özünü yansıtabilecek kod, kategori ve tema gibi araçlarla ortaya konulmakta ardından yorumlanıp okuyucuya sunulmaktadır (Aydın, 2019, s. 462).

2.6. Araştırma ve Yayın Etiği

Yapılan çalışmada "*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*"nde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin "*Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler*" başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

2.6.1. Etik kurul izni

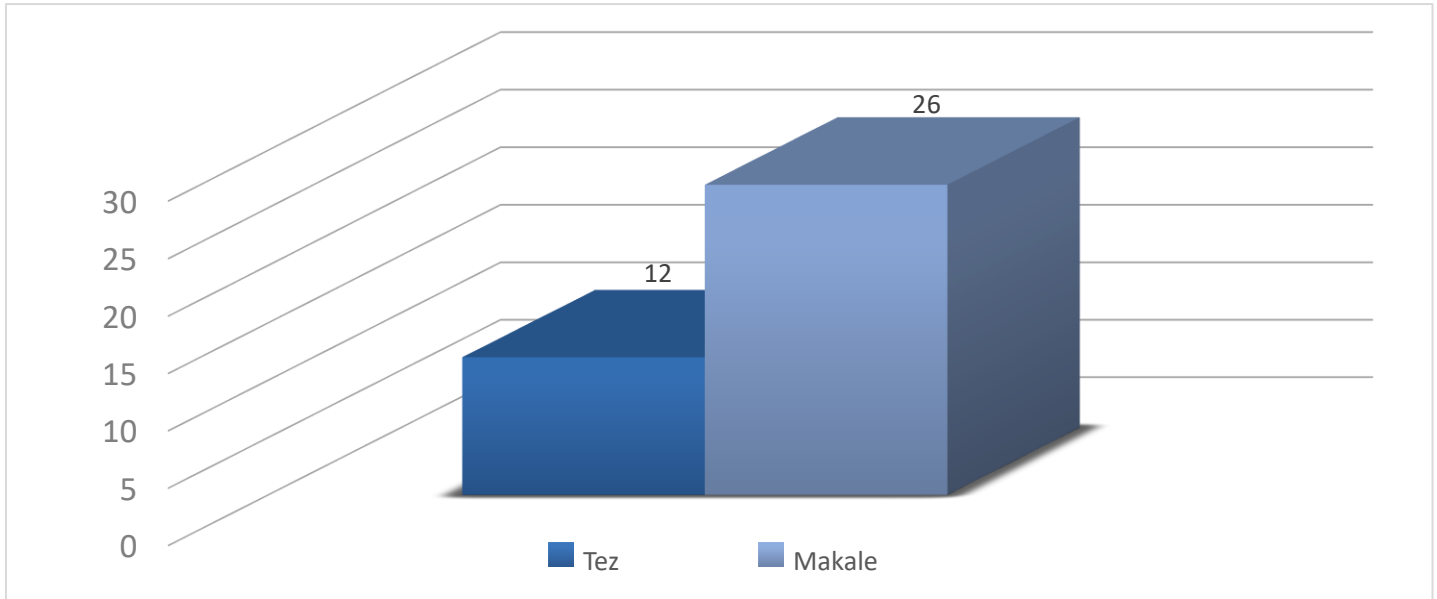
Bu çalışma herhangi bir etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. BULGULAR

Bu araştırma, iki kere farklılık ile ilgili Türkiye'de 2003 ile Ocak 2024 yılları arasında yapılan çalışmalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç ile yazar önceden belirlediği kategorileri, makale ve tezlere ilişkin bilgileri tablo ve grafiklere yerleştirerek özetlemiştir. Analiz edilen 37 çalışmaya ilişkin bilgiler Şekil 1-7'de verilmiş olup 12 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklara ait bulgular aşağıda sunulmaktadır:

3.1. Araştırmaların Yayım Türleri

Araştırmaya dâhil edilen 38 çalışmanın, 12'si lisansüstü tez çalışması; bunlardan 9'si yüksek lisans, 3'ü ise doktora tezlerinden oluşmaktadır. Geriye kalan 26 çalışma ise konuyla ilgili yapılan makalelerdir. Araştırmaların yayım türleri Şekil 1.'de gösterilmiştir.

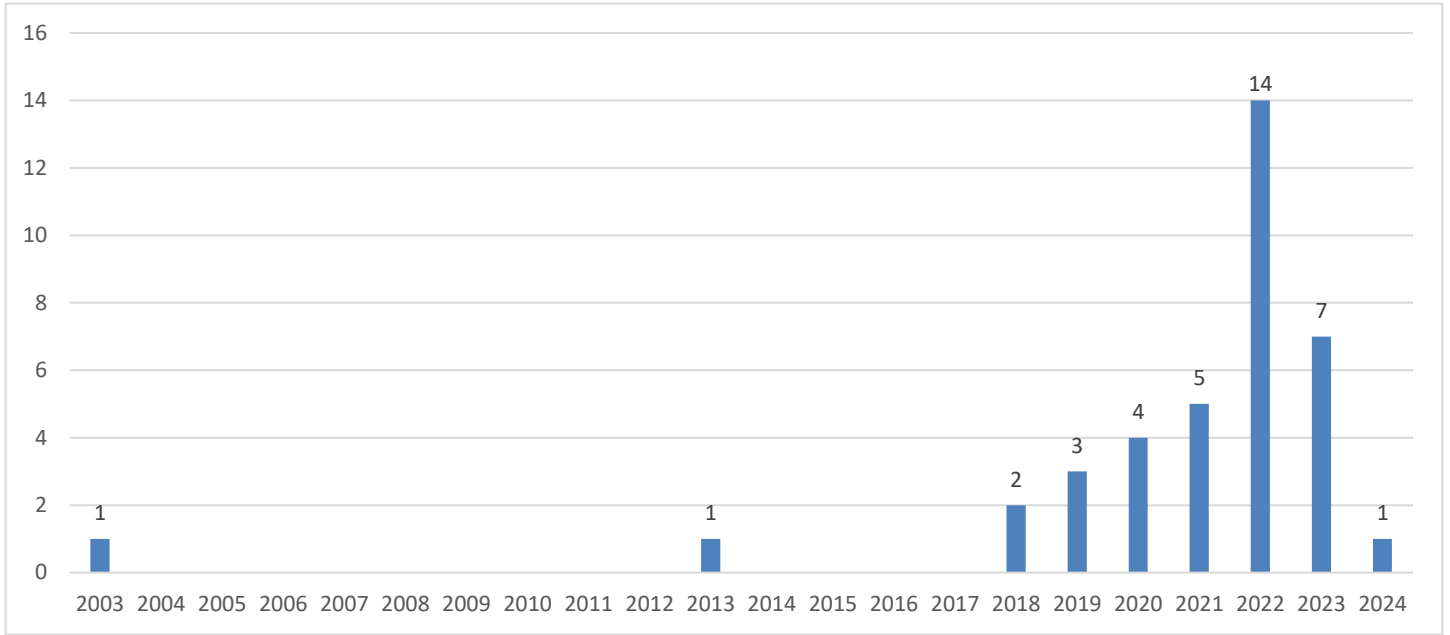

Şekil 1. Araştırmaların yayım türleri

Şekil 1'de gösterilen 26 makalenin 21'i araştırma makalesi, 5'i derleme makalesi kapsamında oluşturulmuştur. Şekil 1'de gösterilen 12 lisansüstü tez çalışmasının 9'u yüksek lisans ve 3'ü ise doktora tezlerinden oluşmaktadır. Bu lisansüstü tezler yapıldıkları bilim dallarına göre incelenmiştir. Yüksek lisans tezlerinden iki tanesi Özel Yetenekliler Eğitim Programı'nda, iki tanesi Özel Eğitim Programı'nda, diğer iki tanesi ise Üstün Zekâlı ve Özel Yeteneklilerin Eğitim Programlarında yapılmıştır. Diğer yüksek lisans tezlerinin yapıldığı bilim dalları olan Engelli Çalışmaları, Eğitim Programları ve Öğretim, Psikoloji Programlarında ise birer çalışma yapıldığı görölmektedir. Araştırmaya dâhil edilen üç doktora tezinden birinin Çocuk Gelişimi ve Eğitim Programında, birinin ise Engelli Çalışmaları Programı'nda, diğerinin ise Özel Eğitim Programı'nda gerçekeştirildiği görölmüştür.

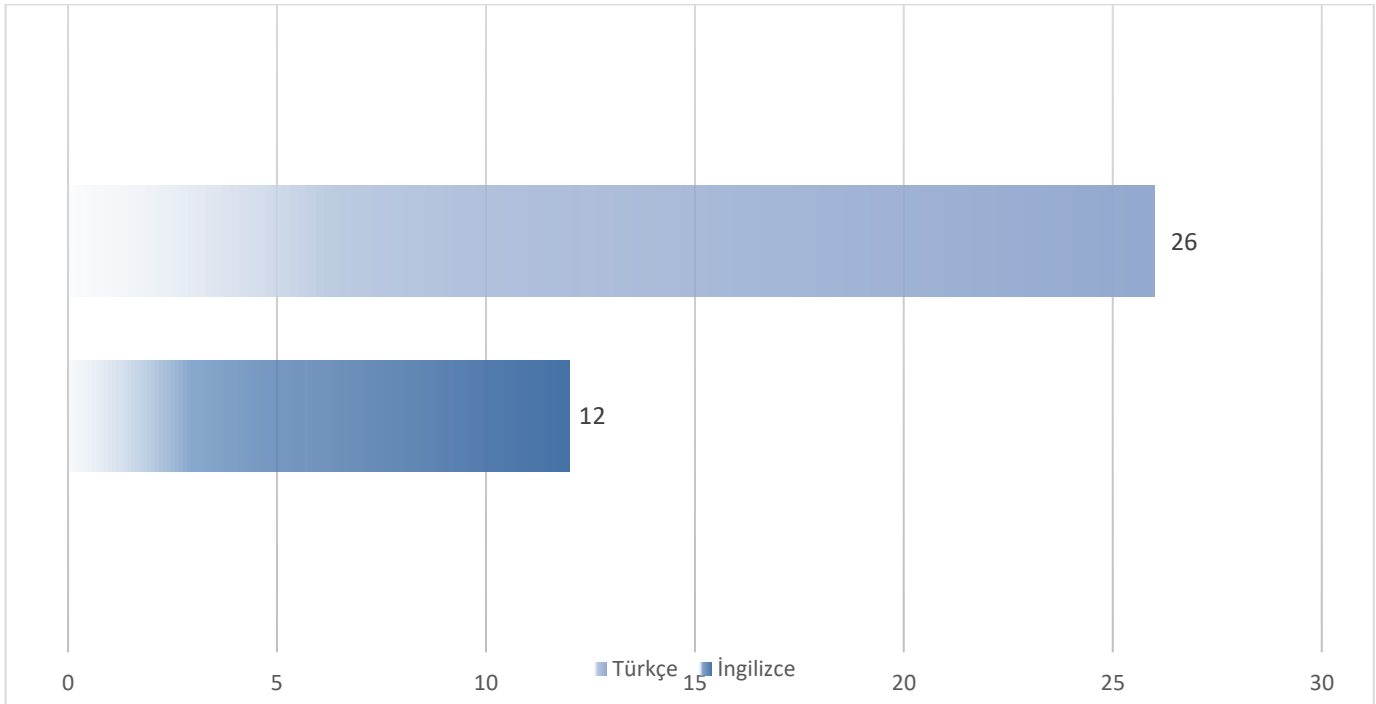
3.2. Araştırmaların Yayım Yılları

Türkiye'de iki kere farklılık alanında veri tabanlarından erişilebilen ilk çalışma makale türünde olup 2003 yılında (Kargı ve Akman, 2003) yayımlanmıştır. Bu alandaki ilk yüksek lisans tez çalışması 2019 yılında (Keskin Demir, 2019) yayımlanmış olup ilk doktora tezi ise 2022 yılında (Mısırlı- Taşdemir, 2022; Uyaroğlu, 2022) yayımlanmıştır. Şekil 2'de verilen grafikte iki kere farklılık ile ilgili araştırmalar yıllara göre incelendiğinde, alan ile ilgili ilk araştırmanın yayımlandığı 2003 yılından 2013 yılına kadar olan süreçte herhangi bir çalışma yapılmadığı gözlemlenmektedir. Yine 2013 yılından 2018 yılına kadar olan dönemde herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı görölmektedir. 2018 yılından 2024 yılının ocak ayına kadar olan süreçte her yıl araştırmaların yayımlandığı görölmektedir. 2018 yılında iki çalışma, 2019 yılında üç çalışma, 2020 yılında dört çalışma, 2021 yılında beş çalışma, 2022 yılında on dört çalışma, 2023 yılında yedi çalışma, Ocak 2024 yılında ise bir çalışmaya rastlanmıştır. En çok çalışmanın yayımlandığı yılın 14 çalışma ile 2022 yılı olduğu ve bu çalışmaların on tanesinin makale, dört tanesinin ise lisansüstü tez olduğu bulunmuştur. İkinci en çok çalışmanın yer aldığı yılın yedi araştırma ile 2023 yılına ait olduğu görölmektedir.

Şekil 2. Araştırmaların yayım yılları

3.3. Araştırmaların Yayınlanma Dili

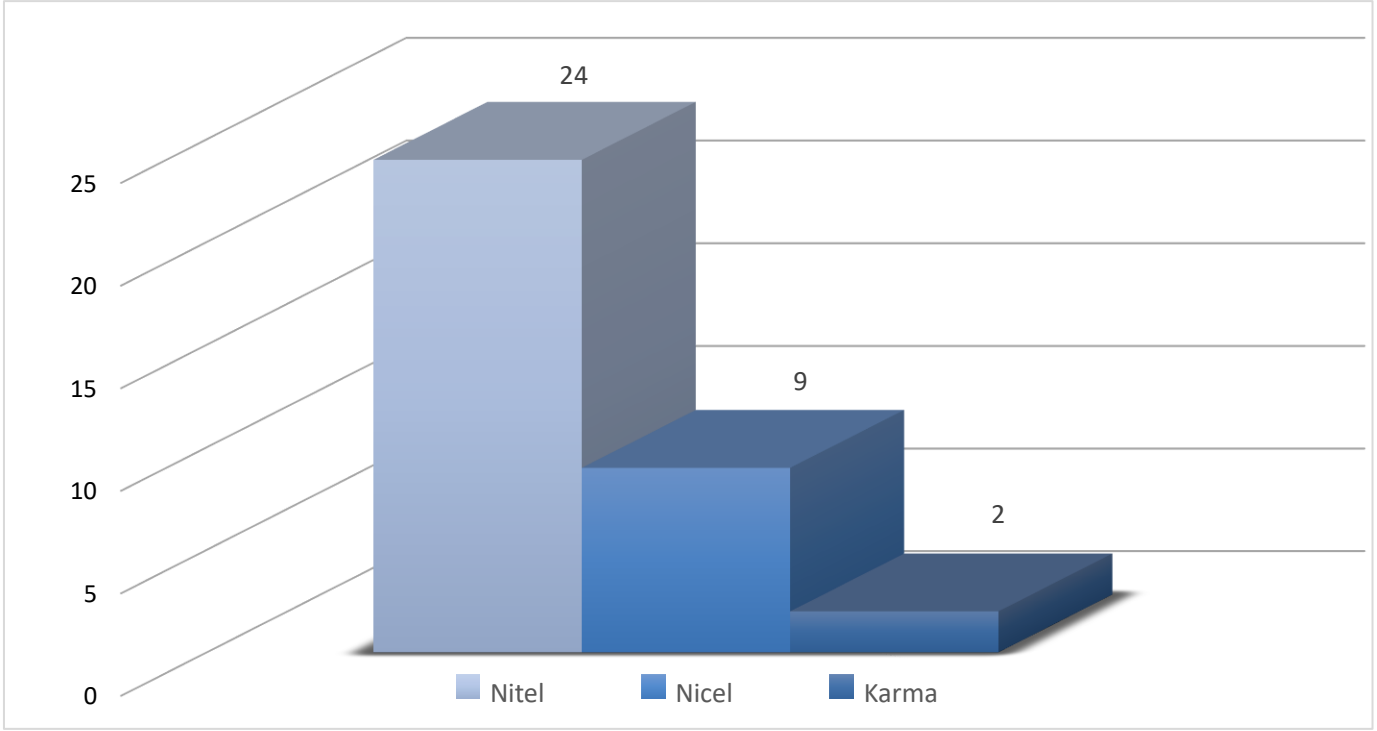

Şekil 3. Araştırmaların yayınlanma dili

Şekil 3'te görüldüğü gibi incelenen çalışmalardan 26'sı Türkçe yazılmıştır, 12 çalışma ise İngilizce şeklinde yayımlanmıştır. Türkçe olarak yazılan 26 çalışmanın 12'si lisansüstü tez kapsamındadır, geriye kalan 14 çalışma makale şeklindedir. Türkçe ve İngilizce yazılan makalelerin sayısı birbirine yakınlık göstermektedir.

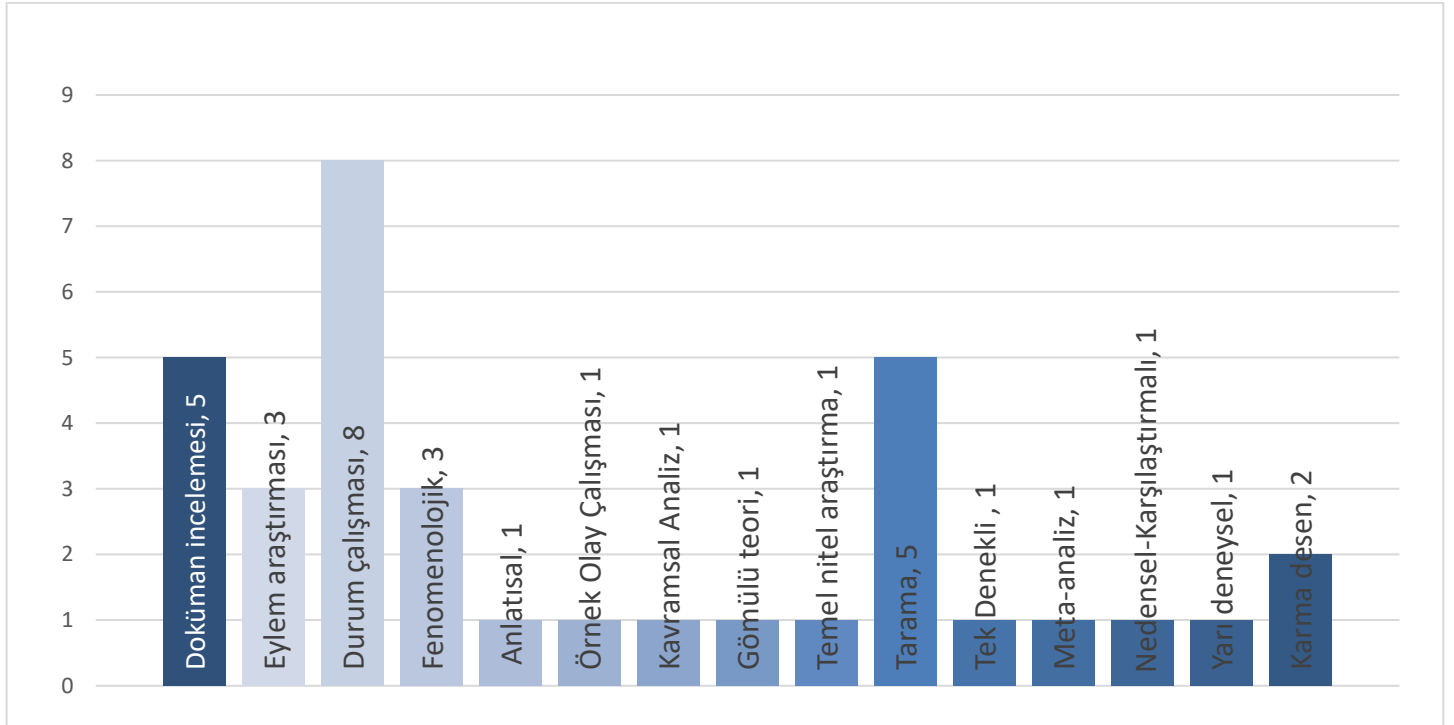
3.4. Araştırmaların Yöntem ve Desenleri

Çalışmaya dâhil edilen 38 araştırmanın yöntemi 24'ü nitel, 9'u nicel, 2'si ise karma yöntem şeklinde gerçekleştirilmiştir. İncelenen 3 çalışmada herhangi bir yöntem belirtilmediğinden tabloda gösterilmemiştir. Bahsi geçen bulgular Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4. Araştırmaların yöntemleri

Bu nicel, nitel ve karma yöntemlerinde gerçekleştirilen çalışmaların hangi desenlerle yapıldığını gösteren çalışmalar ise Şekil 5'te gösterilmiştir. Çalışmalarda nitel araştırma yöntemlerinden en çok kullanılan desen durum çalışması iken, nicel araştırmada ise tarama deseni kullanılmıştır. Bahsedilen tarama çalışmalarından ikisi ise ölçek geliştirme ve ölçek uyarlama üzerine gerçekleştirilmiştir.

Şekil 5. Araştırma yöntemlerinin tercih edilen desenleri

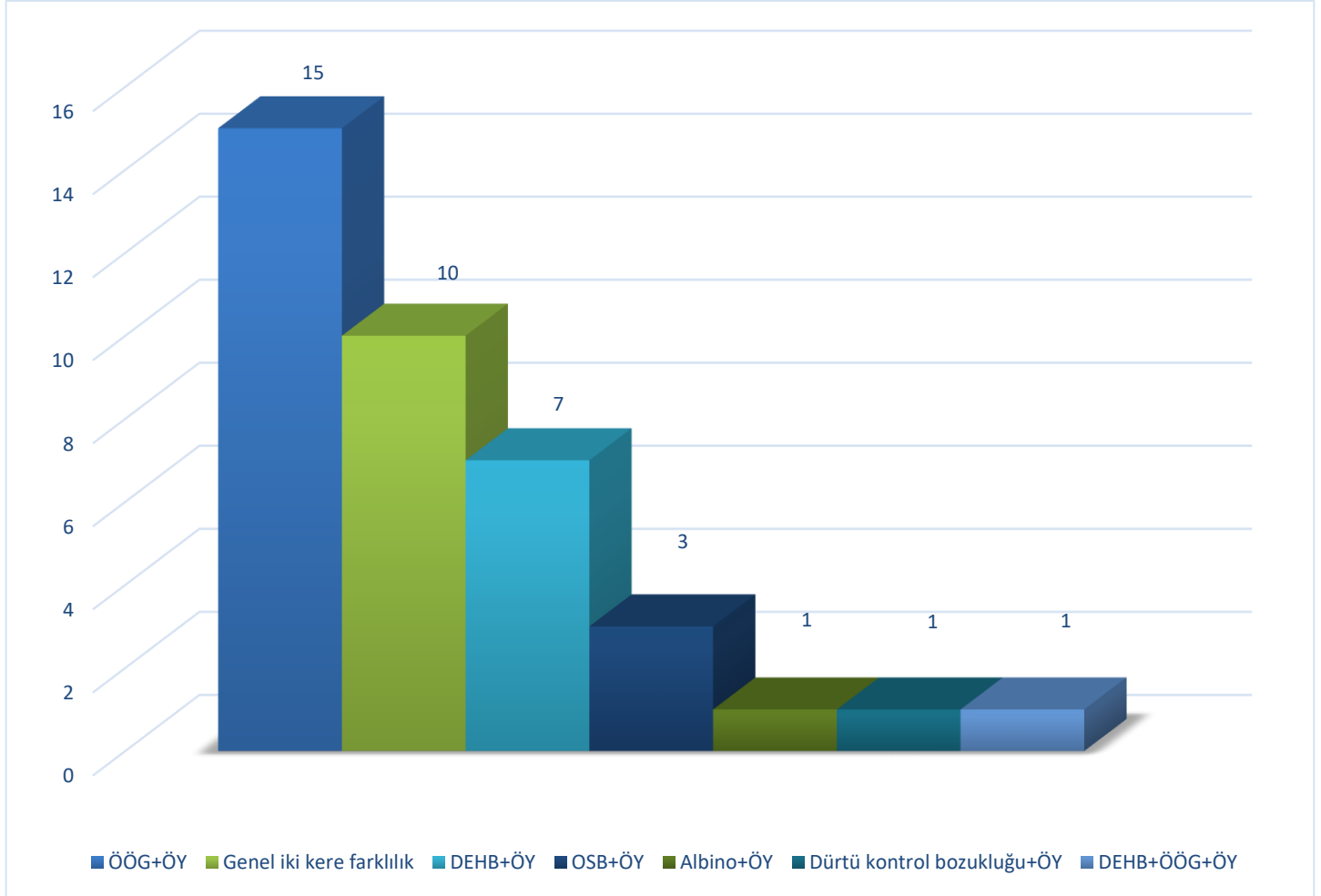
İncelenen çalışmaların, araştırma yöntemlerine bağlı desenleri Şekil 5'te verilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile 8 araştırma, doküman inceleme ile 5 araştırma, fenomenolojik ve eylem araştırması ile 3 araştırma, anlatısal, örnek olay çalışması, kavramsal analiz, gömülü teori, temel nitel araştırma desenleri ise birer çalışmada kullanılmıştır. Nicel araştırmalardan ise tarama 5 çalışmada, karma desen 2

çalışmada, meta-analiz, nedensel-karşılaştırmalı, yarı deneysel ve tek denekli birer çalışmada kullanılmıştır. Geriye kalan 3 çalışmada araştırma yöntemine bağlı desen belirtilmemiştir.

3.5. Araştırmaların Tanı Grupları

Araştırma kapsamında incelenen 38 çalışmada, iki kere farklılık kavramıyla ilgili yapılan çalışmaların özel yeteneklilere eşlik eden tanı grupları bağlamında dağılımı Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6. Araştırmalarda iki kere farklılık ile ilgili yapılan tanı grupların dağılımı

İncelenen çalışmalarda iki kere farklılık kavramıyla ilgili yapılan çalışmaların tanı grupları bağlamında özel yetenekliliğe eşlik eden Özel Öğrenme Güçlüğü (ÖÖG)'nün 15 araştırma ile en çok çalışılan alan olduğu görülmüştür. İkinci en fazla çalışılan tanıya bakıldığında özel bir alan belirlenmeyip genel olarak iki kere farklılık ile ilgili yapılmış 10 çalışma bulunmuştur. Ardından 7 araştırma ile Özel Yetenekliliğe (ÖY) eşlik eden Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB); 3 araştırma ile Özel Yetenekliliğe eşlik eden Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB); 1 araştırma ile Özel Yetenekliliğe eşlik eden Albino; 1 araştırma ile Özel Yetenekliliğe eşlik eden dürtü kontrol bozukluğu olduğu, çalışmalara detaylı bakıldığında elde edilen bulgular arasındadır. Ek olarak Şekil 6'da gösterilen son sütunda (DEHB+ÖÖG+ÖY) ise sadece özel yetenekli ve iki kere farklılığa sahip çocukların Weschler puanları meta-analiz kapsamında karşılaştırılmıştır. Özel yetenekliliğe eşlik eden özel öğrenme güçlüğü ile ilgili çalışmaların 7'sinin lisansüstü tez olduğu; herhangi bir tanı ayırımına girmeyip genel iki kere farklılık ile ilgili yapılan çalışmaların 3'ü lisansüstü tez olduğu; özel yetenekliliğe eşlik eden dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile ilgili yapılan çalışmaların 7'sinin lisansüstü tezi olduğu; özel yetenekliliğe eşlik eden otizm spektrum bozukluğuna ait çalışmalardan 1'inin ise lisansüstü tez olduğu bulunmuştur. Özel yetenekliliğe eşlik eden albino ve dürtü kontrol bozuklukları ile ilgili çalışmaların ise araştırma makalesi oldukları ve bu makalelerin İngilizce diline ait olduğu yapılan incelemelerde bulgular arasına girmiştir.

3.6. Araştırmaların Yayımlandıkları Dergi ve Üniversiteler

Bu araştırmada incelenen 38 çalışmanın yayımlandıkları dergi ve üniversitelere göre dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaların Yayımlandıkları Dergi ve Üniversitelere Göre Dağılımları

Dergi ve Üniversiteler	n
Anadolu Üniversitesi- Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1
Ankara Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2
Ankara Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi	2
Bahçeşehir Üniversitesi-Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	2
Çocuk ve Medeniyet Dergisi	1
Dicle Üniversitesi-Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi	1
Dokuz Eylül Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1
Dokuz Eylül Üniversitesi-Buca Eğitim Fakültesi Dergisi	1
Early Years	1
Education Quaterly Review	1
Gifted Child Quaterly	1
Gifted Education International	1
Hacettepe Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1
Hacettepe Üniversitesi-Eğitim Fakültesi Dergisi	2
Hacettepe Üniversitesi-Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1
International Journal of Education Technology and Scientific Researches	1
Education 3-13 -International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education	1
International Journal of Progressive Education	2
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
İstanbul Aydın Üniversitesi-Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	1
İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1
İstanbul Medeniyet Üniversitesi-Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi	1
Journal for the Education of Gifted Young Scientist	1
Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
Milli Eğitim Dergisi	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Eğitim Fakültesi Dergisi	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	1
Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
Roeper Review	1
Trakya Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
Turkish Online Journal of Distance Education	1
Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1

Tablo 1’de verilen dergilerde yayımlanan makale ve üniversitelerin bünyesinde yürütülen yüksek lisans ve

doktora tezleri kapsamında en çok çalışma yayımlayan üniversitelerin Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi olduğu görülmüştür. Bu üniversiteler iki kere farklılık kavramı ile ilgili 4'er çalışma yayımlamışlardır. Bu üniversiteleri takiben Bahçeşehir Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Trakya Üniversitesi iki kere farklılık kavramı ile ilgili dergilerde yayımlanan makale ve lisansüstü tezleri kapsamında 2'şer çalışma yayımlamışlardır. Makalelerden 2 tanesi *International Journal of Progressive Education* dergisinde yayımlanmıştır. Anadolu Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi her birinde birer tez çalışması ortaya konulmuştur. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (Dicle Üniversitesi), *Early Years, Education Quaterly Review*, *Gifted Child Quaterly*, *Gifted Education International*, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, *Education 3-13- International Journal of Primary-Elementary and Early Years Education*, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*(İstanbul Medeniyet Üniversitesi), *Journal for the Education of Gifted Young Scientist*, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *Milli Eğitim Dergisi*, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *Roeper Review*, *Turkish Online Journal of Distance Education*, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* gibi dergilerde ise birer makale yayımlanmıştır.

3.7. Araştırmaların Konuları

Bu araştırmada incelenen 38 çalışma konu dağılımları açısından sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan çalışma konuları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaların Konularına Göre Dağılımı

Konu Adı	n
İki kere farklılık hakkında bilgi verme	5
Öğretmenlerin iki kere farklılık ile ilgili bilgi düzeyleri ve görüşleri	7
İki kere farklılık durumunda birey ve ailenin yaşadıkları	5
Ulusal ve uluslararası alanda yapılan çalışmaların incelenmesi	4
Eğitim modeli, yöntem, program, müdahale ve stratejiler	5
Tarama listesi ve ölçek geliştirme	3
İki kere farklılık ile ilgili politika önerisi	1
İki kere farklı öğrencilerin belirtilerin taranması, gelişim alanlarını değerlendirme ve destekleme	2
Psikolojik, sosyal-duygusal sorunlar	3
Diğer çocuklarla çeşitli özellikler açısından ve WISC-R profillerinin karşılaştırılması	2
İki kere farklılık ile ilgili filmlerin incelenmesi	1

Tablo 2'ye göre incelenen araştırmaların konu dağılımına bakıldığında en çok tercih edilen ilk dört araştırma konusu şunlardır: Araştırmaların 5'i iki kere farklılık hakkında bilgi verme, 7'si öğretmenlerin iki kere farklılık ile ilgili bilgi düzeyleri ve görüşleri, 5'i iki kere farklılık durumunda birey ve ailenin yaşadıkları, 4'ü ulusal ve uluslararası alanda yapılan çalışmaların incelenmesi konularında gerçekleşmiştir. Diğer çalışmaların 5'i eğitim modeli, yöntem, program, müdahale stratejiler, 3'ü tarama listesi ve ölçek geliştirme, 3'ü psikolojik, sosyal-duygusal sorunlar, 2'si diğer çocuklarla çeşitli özellikler açısından ve WISC-R profillerinin karşılaştırılması, 2'si iki kere farklı öğrencilerin belirtilerin taranması, gelişim alanlarını değerlendirme konularında yürütülmüştür. İki kere farklılık ile ilgili politika önerisi, iki kere farklılık ile ilgili filmlerin incelenmesi konularında da birer çalışma yapıldığı görülmüştür.

3.8. Düzeylerine Göre Sınıflandırılan Çalışmaların Amaç, Örneklem, Veri Toplama Araçları, Veri Analizi ve Bulgular Açısından İncelenmesi

Araştırmanın bu bölümünde alan yazın taramasında incelenen çalışmaların düzeylerine göre içeriklerinin tablolar yoluyla verilmesi amaçlanmıştır. İncelenen çalışmalar üç başlık altında toplanmıştır. Bunlar; İki kere farklılık ile ilgili betimsel çalışmalar, iki kere farklılık ile ilgili yapılan ilişkisel çalışmalar, iki kere farklılık ile ilgili yapılan müdahale çalışmaları şeklindedir.

3.9. İki Kere Farklılık ile İlgili Yapılan Betimsel Çalışmalar

Bu çalışma çerçevesinde incelenen betimsel araştırmalar, (a) İki kere farklılık ile ilgili tanımlayıcı, açıklayıcı ve keşfedici çalışmalar (b) İki kere farklı bireylerin kendisi, ailesi, öğretmenleri ve arkadaşlarının katıldığı çalışmalar (c) İki kere farklılık ile ilgili literatür taraması yapılan çalışmalar şeklinde sınıflandırılmıştır.

(a) İki Kere Farklılık ile İlgili Tanımlayıcı, Açıklayıcı ve Keşfedici Çalışmalar

Bu başlığın altında iki kere farklılık ve bu farklılığa sahip bireylerin özelliklerini açıklayan veya durumlarını ortaya koyan çalışmalar, tanımlayıcı veya ölçek geliştirme nedeni ile yapılan tarama çalışmaları, politika önerisi gibi araştırmaların yer aldığı toplam 14 çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalara ilişkin bulgular Tablo 3'te yer almaktadır.

(b) İki Kere Farklı Bireylerin Kendisi, Ailesi, Öğretmenleri ve Arkadaşlarının Katıldığı Çalışmalar

Bu başlığın altında iki kere farklı bireyin, ailenin bu kavram bağlamında yaşadıkları, öğretmenlerin iki kere farklılığa sahip öğrencisinde bugüne kadarki gözlemledikleri durumlar, iki kere farklı olan bireyin arkadaşlarının fikirlerini belirtmesi gibi konuların yer aldığı çalışmalara yer verilmiştir. Bu başlığın altında 11 çalışma incelenmiştir. Bu çalışmalardan biri yüksek lisans tezinden (Şimşek, 2019) üretilen bir makale (Şimşek ve Karataş, 2019) olduğundan amaç ve bulgular aynı başlık altında verilmiştir. Bu çalışmalara ilişkin bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

(c) İki Kere Farklılık ile İlgili Literatür Taraması Yapan Çalışmalar

Bu başlığın altında iki kere farklılık ile ilgili ulusal ve uluslararası alanda yapılan araştırmaları inceleyen çalışmalara yer verilmiştir. Bu başlığın altında 5 çalışma incelenmiştir. Bu çalışmalara ilişkin bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

3.10. İki Kere Farklılık ile İlgili Yapılan İlişkisel Çalışmalar

Bu başlık altında iki kere farklılık ile ilgili yapılan ilişkisel çalışmalardan olan korelasyonel ve nedensel-karşılaştırmalı çalışmalar incelenmiştir. Bu başlık altında toplam 4 çalışma incelenmiştir. Bu çalışmalara ilişkin bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

3.11. İki Kere Farklılık ile İlgili Yapılan Müdahale Araştırmaları

Bu başlık altında iki kere farklılık ile ilgili yapılan müdahale araştırmaları incelenmiştir. Bahsi geçen başlık altında toplam 4 çalışma incelenmiştir. Bu çalışmalardan biri doktora tezinden (Tortop, 2023) üretilen bir makale (Tortop ve Ilgaz, 2023) olduğundan amaç ve bulgular aynı başlık altında verilmiştir. Bu çalışmalara ilişkin bulgular Tablo 7'de yer almaktadır.

İki Kere Farklılık ile İlgili Yapılan Betimsel Çalışmalar

Tablo 3. İki Kere Farklılık ile İlgili Tanımlayıcı, Açıklayıcı ve Keşfedici Çalışmalar

Kaynak	Araştırmanın amacı	Bulgular
Kargı & Akman, 2003	Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan özel yetenekli çocuklar hakkında bilgi vermek	DEHB'li özel yetenekli çocuklar bilişsel, sosyal açılarından sadece özel yetenekli çocuklara göre farklılık göstermektedirler.
Kaplan-Sayı, 2018	Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan özel yetenekli olan çocuklar hakkında bilgi vermek	DEHB, özel yetenek ve DEHB'li özel yetenekli çocuklar literatür ışığında açıklanmış ve özellikleri tartışılmıştır.
Ömür, 2019	Otizme sahip üstün yetenekli çocukların özellikleri ve gereksinim duydukları eğitimi ortaya koyacak bir model oluşturmak	Çocukların tanı karmaşası yaşadıkları, zihinsel profillerine önem verilmediği, yetersizlik yaşadıkları konularda destek gördükleri buna zıt olarak bilişsel gereksinimlerinin karşılanmadığı görülmüştür.
Bildiren & Fırat, 2020	Özel yetenekli ve özel öğrenme güçlüğüne sahip çocukların özelliklerini ve tanılanmalarını açıklamak	Özel yetenekliliğe eşlik eden öğrenme güçlüğüne sahip çocukların öğretmenlerinin iki kere farklılık kavramına ilişkin bilgilerinin yetersiz olabileceği görülmektedir.
Sağlam & Çiftçi, 2022	Özel yetenekliliğe sahip özel öğrenme güçlüğü olan çocukların mevcut durumlarını çeşitli özellikler açısından açıklamaya çalışmak	Özel yetenekliliğe sahip özel öğrenme güçlüğü olan çocukların güçlü yanlarına odaklanmak gerekir. Sınıf içinde telafi edici stratejileri (güncel teknolojiler, farklı yardımcı iletişim yöntemleri) öğretmek bu çocuklar için büyük önem taşımaktadır.
Şentürk vd., 2022	İki kere farklı bireylerin eğitimine yönelik politika önerisinde bulunmak.	İki kere farklılık ile ilgili yapılan analizde, yönetmelik ve yönergelerde mevzuata yönelik alt yapının elverişli olduğu ve var olan mevzuatlarla çelişmediği görülmüştür. Bu kavramla ilgili bir politika geliştirilmesinin bireysel ve toplumsal bağlamda yararlı olacağı düşünülmektedir.
Şentürk vd., 2022	İki kere farklılıkla ilgili tanım ve özellikler gözden geçirilip bu kavramın ontolojik ve epistemolojik çerçevesini ortaya çıkarmak	Yetenek ve üstün yeteneklilik kavramı netleştirilmediği müddetçe iki kere farklılık kavramı tanımı yeterince anlaşılabilir ancak kabul edilmesi ve tanınması gerekmektedir.

*Tabloda gösterilen çalışmalar ilk olarak yayım yılı baz alınarak eskiden yeniye doğru şeklinde sıralanmıştır. Aynı yılda gerçekleşen çalışmalar ise alfabetik sıralamaya göre dizilmiştir.

Tablo 4. İki Kere Farklılık ile İlgili Tanımlayıcı, Açıklayıcı ve Keşfedici Çalışmalar (devam)

Kaynak	Araştırmanın amacı	Bulgular
Atmaca, vd.,2022.	Filmlerde iki kere farklı bireylerin nasıl tasvir edildiğini ortaya çıkarmak	Filmlerde iki kere farklı bireylerin olumlu kişilik özellikleri arasında en çok bahsedilenin yüksek motivasyon olduğu, olumsuz özelliklerinde ise içedönüklük en çok bahsedilen özellik olduğu görülmüştür. Her ne kadar filmler gerçeği tam yansıtmasa da iyi bir iş çıkardıkları sonucuna varılmıştır.
Fırat & Bildiren, 2022	Okul öncesi öğretmenlerinin iki kere farklılığa ilişkin görüşlerinin incelenmesi	Okul öncesi öğretmenlerinin iki kere farklılığı anlamada yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve çocuklara destek olmak için hazır olmadıkları ortaya görülmüştür.
Mısırlı-Taşdemir, 2022	Özel yetenekliliğe eşlik eden özel öğrenme güçlüğünde aday gösterme sürecinde kullanılabilir bir ölçme aracı geliştirmek.	Geçerlik ve güvenilirlik açısından kapsam, yapı ve ayırt etme gibi analizler yapılmıştır ve öğretmenlerin aday gösterme aracı olarak kullanılabilmesi açısından uygun görülmüştür.
Şakar, 2022	İki kere farklı öğrenciler için tarama listesi geliştirmek	İki kere farklı öğrencilerle ilgili öğretmenlerin en çok gözlemledikleri özelliğin değişken akademik performans, sınırlı sosyal beceriler, gelişmiş sözel beceriler, yaratıcı fikirlere sahip olduğu görülmüştür.
Şakar& Köksal, 2022	Özel eğitim öğretmen adaylarına iki kere farklılık ile ilgili verilen derse ilişkin görüşleri belirlemek	Öğretmen adayları bu dersi aldıktan sonra kendilerini mesleki yönden daha yeterli gördüklerini ancak tek eğitim dönemi içinde verilmesinin en büyük sınırlılık olduğunu, uygulama deneyimi sunulursa tam anlamıyla amacına ulaşılacağını belirtmişlerdir.
Sivrikaya-Giray 2023	BİLSEM’lerde çalışan öğretmenlerin öğrenme güçlüğü ve disleksi hakkında bilgi düzeyleri, öz yeterliliklerini incelemek	Öğretmenlerin öğrenme güçlüğü alanında öz yeterliliklerinin yüksek olduğu, disleksi bilgi düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur. Öğrenme güçlüğü öz yeterliliklerinin mesleki kıdem ve çalışma sürelerine göre farklılaşmadığı fakat branşlarına göre farklılaştığı görülmüştür. Rehber öğretmenlerin disleksi alanında diğer branşlara göre bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.
Yılmaz, 2023	Üstün yetenekliliğe eşlik eden öğrenme güçlüğüünün sınıf öğretmenleri tarafından saptanması için oluşturulan orijinali İngilizce şeklinde olan ölçeği dilimize uyarlamak	Özel yeteneğe sahip öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların belirlenmesi için kullanılabilir bir araç olduğu bulgular neticesinde belirlenmiştir.

Tablo 5. İki Kere Farklı Bireylerin Kendisi, Ailesi, Öğretmenleri ve Arkadaşlarının Katıldığı Çalışmalar

Kaynak	Araştırmanın amacı	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Yöntem	Veri Analizi	Bulgular
Gök vd., 2018	Özel yetenekli bir öğrencinin depresyon tanısı ile dürtü kontrol bozukluğuna sahip olması durumunda neler yaşadığını ve bu durumların özel yetenekliliğini maskeleyip maskelemediğini ortaya çıkarmak	9 yaş erkek çocuk, annesi, öğretmeni	Gözlem notları Etkinlik Çizimler Görüşme dokümanları	Nitel	İçerik Analizi	Ailenin destekleyici tutumu, iki kere farklı çocuğun öfke nöbetlerinin bitmesini sağlamıştır. Aile ve okul desteği, çocuğun dürtü kontrol bozukluğu ile depresyonun ortaya çıkardığı yıkıcı semptomların özel yetenekliliğin maskelenmesini önlediğini göstermiştir.
Keskin-Demir, 2019.	Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna sahip üstün yetenekli çocukların ve ailelerinin yaşadıkları psikolojik sorunları ortaya çıkarmak	4 çocuk	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Nitel	İçerik Analizi	DEHB'e eşlik eden üstün yeteneği olan çocukların genel olarak hareketli bir yapıda oldukları bununla birlikte içe kapanık davranışlar sergiledikleri, başkasına kendilerini onaylatma davranışı içerisinde oldukları, kişilerarası yaşadıklarını herhangi biriyle paylaşmadıkları, mükemmeliyetçilik sergiledikleri görülmüştür.
Şimşek, 2019 (Şimşek & Karataş, 2019)	Üstün yetenekli olan dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna sahip çocukların deneyimledikleri sosyal duygusal sorunlara yönelik öğretmenlerin fikirlerini ortaya koymak	30 öğretmen	Yarı yapılandırılmış görüşme soruları	Nitel	İçerik Analizi	Öğretmenler, üstün yeteneğe eşlik eden DEHB'li çocukları sosyal-duygusal alanda en çok özgüven eksikliği, diğer bireylerle iletişim eksikliği gibi sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.
Şengil Akar & Akar, 2020	Özel yetenekli olan albinizmi bir bireyin özellikle eğitim hayatı ve genel yaşamında deneyimlediği zorlukları ve bu zorlukların nasıl üstesinden geldiğini ortaya koymak	Bireyin kendisi, annesi, arkadaşı	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Nitel	Betimsel Analizi	Dört tema altında toplanmıştır. Bunlar; görme yetersizliğinden kaynaklı sorunlar ve başa çıkma stratejileri, fiziksel sorunlar nedeniyle deneyimlediği zorluklar ve bunlarla baş etme stratejileri, üstün yetenekli olmak, sosyal-duygusal zorluklardır. İki kere farklı bireyin ailesinin tutumu, bireyin kendisini keşfetmesine, cesaretli olmasına ve bir işi yaparken yılmadan defalarca denemesine yol açmıştır.
Bildiren & Fırat, 2020	Özel öğrenme güçlüğü yaşayan ve özel yetenek tanısı alma ihtimali olan bir çocuğun, bu olasılığı aile görüşmeleri, zekâ puanları ve dokümanlar aracılığıyla incelemek	7 yaşında çocuk, aile	TONI-3 Test Yarı yapılandırılmış görüşme SPM Test Eğitim dosyaları	Tek Denekli	İçerik Analizi	Aile görüşmeleri, dokümanlar, zekâ puanları ve genel yaşam süreçleri incelendiğinde çocuğun iki kere farklı olabileceği düşünülmektedir.
Şakar & Köksal,	İki kere farklılık hakkında özel eğitim öğretmen adaylarının metaforik algılarını ortaya koymak	175 öğretmen	Çevrimiçi form	Nitel	İçerik Analizi	Öğretmen adaylarının 120 metafor ürettikleri görülmüştür bu metaforlar yedi kategori altında incelenmiştir. İki kere farklı

2021	adayı	kavramını en fazla gökkuşağı, çoklu engel, madalyon ve mıkınatis gibi metafor ile bağdaştırdıkları belirlenmiştir.
------	-------	--

Tablo 6. İki Kere Farklı Bireylerin Kendisi, Ailesi, Öğretmenleri ve Arkadaşlarının Katıldığı Çalışmalar(devam)

Kaynak	Araştırmanın amacı	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Yöntem	Analiz	Bulgular
Yeni-oğlu vd. 2022	Özel yeteneğe sahip öğrenme güçlüğü olan bir öğrencinin sosyal-duygusal ve akademik gelişimine ilişkin öğretmen, aile ve çocuğun kendisinden alınan bilgileri sunmak	Çocuğun kendisi, ailesi, öğretmeni	Yarı yapılandırılmış görüşme	Nitel	İçerik Analizi	Katılımcılar iki kere farklı çocuğu başarılı bulduklarını ama okuma-anlama ve yazmada sorun yaşadığını, akademik olarak destekleme konusunda materyal ve internet kaynaklarını kullandıkları, çocuğun duygusal gelişiminde herhangi bir sorun yaşamadığı konusunda hemfikirlerdir. Ailesi ve öğretmenleri, diğer çocuklardan ayıran özelliklerin liderlik, bilimsel alanlarda meraklı olmak, matematik konusunda yüksek başarı gösterdiğini belirtmişlerdir.
Öner & Kaya, 2022	Bilim ve sanat merkezlerindeki öğretmenlerin özel yeteneği olan DEHB'li öğrencilere ilişkin öğrenme-öğretme sürecindeki yaklaşımlarını incelemek	20 öğretmen	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Nitel	İçerik ve Betimsel Analiz	Öğretmenlerin %95'i öğrencilerinin farklılıklarını tanımaktadır. Derslerde genellikle süreç farklılaştırmasından yararlandıkları ve öğretim üzerinden bir yaklaşım gösterdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin yarısından fazlası özel yetenek durumunun nedeniyle olumsuz etkilendiğini ve bu çocukların arkadaşlık ilişkilerinde problem yaşadıklarını düşünmektedirler.
Bildiren vd., 2023.	Akademik konularda başarılı olmamasına rağmen tıp fakültesini kazanan iki kere farklı bireyin üstün ve zayıf taraflarını ve kullandığı stratejilerin neler olduğunu belirlemektir.	24 yaşında erkek birey	Yarı yapılandırılmış Gör. Formu TONİ3 Zekâ T. Resim incelemeleri Ders çalışma metotları	Nitel	İçerik Analizi	İki kere farklı bireyin ilkökul yıllarından itibaren öğrenme güçlüğünü deneyimlediği bilhassa Türkçe dersinde problem yaşadığı ve başarısızlık gösterdiği belirlenmiştir. Buna karşın Matematik alanında başarılı olduğu görülmüştür.
Sıkıcı-oğlu vd., 2024.	COVID-19 salgını sürecinde otizmlili olan üstün yetenekli çocukların kendilerinin, ailelerinin, ve öğretmenlerinin neler yaşadıklarını ve uzaktan eğitimle ilgili süreçte görüşlerini ortaya koymak	6-14 yaş arasında 5 öğrenci, ailesi ve öğrt.	Zekâ ölçekleri Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Nitel	Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz	Verilerin analizi sonucunda iki temaya ulaşılmıştır. Katılımcılar en çok "Covid-19 sürecinin zorlukları" kategorisinde deneyimlerini dile getirdiler. Velilerin, pandemi sürecinde çocuklarına kuralları anlatmak için özel bir çaba sarf etmedikleri ve otizme sahip üstün yetenekli çocukların virüsten korunmak için ne yapmaları gerektiğinin bilincinde oldukları ortaya çıkmıştır.

Tablo 7. İki Kere Farklılık ile İlgili Literatür Taraması Yapan Çalışmalar

Kaynak	Araştırmanın amacı	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Bulgular
Atmaca & Tan, 2021	Otizm spektrum bozukluğuna sahip özel yetenekli bireylerle ilgili ulusal ve uluslararası alanda yapılan çalışmalarını incelemek	17 çalışma	Doküman	İncelenen çalışmalar neticesinde bulgular dört tema altında toplanmıştır. Bunlar otizmlili olan özel yeteneğe sahip bireylerin özellikleri, bu bireylerin tanılanma süreci, bu bireylere yönelik müdahaleler ve aileleri şeklindedir. İki kere farklılığa sahip bu bireylerin akademik ve bilişsel alanlarda ortalamanın üzerinde performans gösterdikleri buna karşın sosyal beceri ve uyum gibi alanlarda ise akranları düzeyinde performans gösteremedikleri bulunmuştur. Tanılamada kullanılan araçların iki kere farklı bireyleri ayırt etme açısından zayıf oldukları görülmüştür.
Akkaya & Ertekin, 2021	İki kere farklılık ile ilgili yapılan araştırmalarla ilgili hem genel bir bakış açısı kazandırmak hem de bu çalışmaların içeriğini ortaya koymak	96 makale	Doküman	En çok yayın yapılan yılın 2015 olduğu, kavram ile ilgili yapılan çalışmalar da sürekli bir artış veya istikrarlı bir durumun varlığından söz edilememektedir. İki kere farklılık ile ilgili yapılan çalışmaların en çok Sosyal Bilimlere ait olduğu ardından da Psikoloji alanında yapıldığı görülmüştür. En fazla çalışma yapan ülkenin Amerika olduğu, ardından Kanada ve Avustralya'nın bu sıralamayı takip ettiği görülmüştür. Scopus veri tabanı taranan bu araştırmada Türkiye'den herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.
Yılmaz Yeni-oğlu & Melekoğlu, 2021	Öğrenme güçlüğüne eşlik eden özel yeteneklilerle ilgili ulusal ve uluslararası alanda 2014-2019 yılları arasında yapılan çalışmalarını incelemek	41 makale	Doküman	Çalışmaların büyük bir kısmının Amerika'da yapıldığı görülmüştür. Makalelerin Makalelerin yayımlanma sayısının en fazla olduğu yılın 2015, en az olduğu yılın ise 2017 olduğu görülmüştür. Çalışmaların çoğu bilgi vermek ve iki kere farklılık ile ilgili mevcut durumu sergilemek için yapılmış betimsel araştırmalardır.
Şakar & Baloğlu, 2022	İki kere farklılık ile ilgili 1968 ile 2020 yılları arasında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizini yapmak	272 makale	Doküman	En fazla yayın yapılan yılın 36 çalışma ile 2018 yılı olduğu görülmüştür. En çok yayın, makale şeklinde yapılmıştır. ABD'nin en fazla yayın yapan ülke olduğu ve bu kavramla ilgili en fazla yayın yapan üniversitenin Iowa Üniversitesi olduğu, en çok yayın yapan derginin Roeper Review olduğu Prof. Dr. Megan Foley-Nicpon'un ise iki kere farklılık ile ilgili en fazla yayın yapan araştırmacı olduğu görülmüştür.
Talas vd., 2023	Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna eşlik eden özel yetenekliliğe ilişkin literatürde yapılan çalışmaların bibliyometrik ve içerik analizlerini yaparak alandaki eğilimleri araştırmak	70 makale	Doküman	Konu alanındaki ilk araştırma 2000 yılında gerçekleşmiştir. Son on yılda konuyla ilgili 32 makale yayımlanmıştır. Özel yetenekliliğe eşlik eden DEHB ile ilgili en çok makale yayımlayan derginin Gifted Child Quaterly olduğu görülmüştür. Bu alanda en çok yayın yapan yazarın A. N. Rinn olduğu görülmüştür. Araştırmacıların çalışmak için en çok seçtikleri örneklem grupları ise ilkökul, ortaokul ve lise olduğu görülmüştür.

Tablo 8. İki Kere Farklılık ile İlgili İlişkisel Çalışma Yapan Çalışmalar

Kaynak	Araştırmanın amacı	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Yöntem- Veri Analizi	Bulgular
Şekeral & Özkardeş, 2013	Özel yetenekli öğrencilerde özel öğrenme güçlüğü belirtilerinin taranıp ardından çıkan sonuçları tipik gelişim gösteren çocukların zekâ düzeyleri ile karşılaştırılması amaçlanmıştır.	1. sınıf 30 özel yetenekli çocuk ile 80 tipik gelişim gösteren çocuk	Demografik Form ÖÖG Belirti Tarama Listesi TKT - 5/7 yaş WISC-R Zekâ Testi	Nicel - Non-Parametrik Test	Özel yetenekli öğrencilerin WISC-R puanları ile özel öğrenme güçlüğü belirtileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Özel yetenekli kızların öğrenme güçlüğü özel yetenekli erkeklerin öğrenme güçlüğü belirtilerinden daha az olduğu görülmüştür.
Duyar, 2020	BİLSEM öğretmenlerinin iki kere farklı olarak adlandırılan öğrenme güçlüğüne sahip özel yetenekli öğrencilerle ilgili bilgi ve öz yeterliliklerini incelemek	752 öğretmen	Öğrt. Bilgi Formu Öğrt. İzin Formu 2f Öğrenciler Bilgi Testi Öğrt. Öz yeterlik Ölçeği	Nicel - Parametrik Test	Öğretmenlerin iki kere farklılık ile ilgili bilgi düzeylerinin orta seviyede olduğu, yeterliliklerin ise yüksek olduğu görülmüştür. Mesleki deneyimlerine göre bilgi seviyelerinde herhangi bir değişiklik görülmemiştir.
Atmaca & Baloğlu, 2022	İki kere farklılığa sahip bireyler ile sadece üstün zekalı olan bireylerin Weschler puanlarını karşılaştırmak	15 çalışma 2106 birey	Doküman (Makaleler ve tezler)	Nicel - Parametrik Test	On beş farklı araştırmadan elde edilen verilerle etki büyüklüğü 95 olarak bulunmuştur. Öğrenme güçlüğü olan iki kere farklı bireylerin işlem hızı ve çalışma belleklerinin sadece üstün zekalı olan bireylere göre düşük olduğu görülmüştür. Sadece üstün zekalı olan bireylerin işlem hızları dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireylere göre daha yüksektir. Yazarlar bilişsel maskeleyme kavramını bu çalışmada alan yazına kazandırmışlardır.
Bacak-oğlu, 2023	Tipik gelişim gösteren ve iki kere farklılığa sahip çocukların okula ilişkin algıları ve akademik motivasyonlarını ortaya koymak	5.,6.,7.,8. sınıflardaki 36 iki kere farklı öğrenci ile tipik gelişim gösteren 160 öğrenci	Demografik Bilgi Formu Yarı yapılandırılmış görüşme Akademik Motivasyon Ölçeği Çizme/ Yazma Tekniği	Karma - Parametrik Test ve Betimsel Analiz	İki kere farklı çocukların motivasyon düzeyleri tipik gelişim gösteren çocuklarınkine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Tipik gelişim gösteren çocukların okul algısı olumlu, İki kere farklı çocukların okul algılarının olumsuz olduğu görülmüştür.

Tablo 9. İki Kere Farklılık ile İlgili Müdahale Araştırmaları

Kaynak	Araştırmanın amacı	Örneklem	Veri Toplama Araçları	Yöntem -Veri Analizi	Bulgular
Uyaroğlu, 2022	İki kere farklı çocukların gelişim alanları dikkate alınarak ne gibi değerlendirme ve destek çalışmaları yapılabileceğini görmek	3 çocuk	Uygulayıcı anekdotları Görüşmeler Gözlem Formu Belge incelenmesi	Nitel - İçerik Analizi	İki kere farklı çocukların gelişimlerinin desteklenmesi, olumsuz davranışlarda azalma, akademik başarıda yükselme tiklerde azalma ile sonuçlanmıştır. Bu müdahale programının aile, öğretmen ve araştırmacılara faydalı olduğu görülmüştür.
İlhan-Emecan, 2023	Özel eğitim öğretmen adaylarına iki kere farklılık ile ilgili hazırlanan farkındalık programının etkili olup olmadığı incelemek	50 özel eğitim öğretmen adayı	2Ö Başarı Testi Program Değerlendirme Ölçeği	Nicel - Parametrik Test	Deney grubundaki ön test ve son testlerde anlamlı farklılaşma görülmüştür fakat kontrol grubunda böyle bir sonuç bulunmamıştır. Bu nedenle farkındalık programının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Tortop & Ilgaz, 2023 (Tortop, 2023)	Öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli çocukların öğretmenleri için hizmet içi eğitim programı hazırlamak	15 özel eğitim öğretmeni	Öğr. İhtiyaç Analiz Formu 2F öğrn. için Metaforik Algı Testi 2F öğrn. için Kelime İlişk. Testi Dokümanlar	Nitel - İçerik Analizi	Çalışmaya katılan öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğüne sahip çocuklar ile ilgili bilgi ve tecrübe eksikliği yaşadıkları görülmektedir. Öğretmenlerin iki kere farklı öğrencilerin ailelerine karşı tutumları, psikoloji ve rehberlik durumları konusunda eksikliklerinin olduğu görülmüştür. İki kere farklı olan öğrencilerin, eğitimcilerine yönelik hazırlanan ilk hizmet içi eğitim programı olduğu görülmüştür.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, iki kere farklılık kavramıyla ilgili 2003 ile Ocak 2024 yılları arasında Türkiye’de yapılan makale ve lisansüstü tezlerin eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen 38 çalışmanın 12’si lisansüstü tez ve 26’sı ise makale şeklinde yayımlanmıştır. İki kere farklılık ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin ilk defa 2019 yılında yüksek lisans düzeyi şeklinde ortaya konulduğu görülmüş, doktora düzeyindeki ilk tezin ise 2022 yılında olduğu görülmektedir. Doktora tezlerinin ikisinin de 2022 yılında gerçekleştirilmiş olması ve bu tezlerden birinin müdahale programı, diğerinin ise ölçme aracı geliştirmeye ilişkin gerçekleştirilmesi, ülkemizde iki kere farklı çocukların farkına varılmaya ve bu alandaki gereksinimlere yönelik çalışmaların başlandığı şeklinde yorumlanabilmektedir. Makaleler incelendiğinde ise ulaşılabilen ilk çalışmanın 2003 yılında geleneksel bir derlemeye ait olması üstün yeteneğe eşlik eden yetersizliğin anlaşılması ve tartışılması açısından beklenen bir durum olarak görülmektedir.

Yürütülen lisansüstü tezlerin en çok Özel Yetenekliler alanında yapıyor olması beklenen bir durumdur. Bu tezlerin ise yüksek lisans düzeyinde olduğu görülmektedir. Doktora düzeyinde yer alan Özel Yetenekliler Eğitim Programından mezunların artmasıyla birlikte iki kere farklılık ile ilgili çalışmalarda da artış yaşanacağı düşünülmektedir. İki kere farklılık ile ilgili lisansüstü tez kapsamında yürütülen çalışmalar, Özel Yetenekliler Eğitim Programı dışında Engelli Çalışmaları, Eğitim Programları ve Öğretim, Çocuk Gelişim ve Eğitim, Özel Eğitim Programlarında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların özel yetenek bağlamı dışında diğer anabilim dallarında da yapılması gerekliliği iki kere farklılığın anlaşılması, farkındalık sağlanması ve iki kere farklı bireylerin yaşadıkları sorunlara farklı bakış açılarıyla çözüm getirilmesi hususunda etkili olabileceği düşünülmektedir. Neihart’ın (2008, s. 119) çalışmasında iki kere farklı çocukların deneyimledikleri akademik yetersizliğin depresyon, kaygı ve davranış bozukluklarına neden olduğu görülmüştür. Buna bağlı olarak üniversitelerin lisansüstü eğitim veren kademelerinde Psikoloji, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ile ilgili alanların bünyesinde eğitim görmekte olan öğrencilerin ve/veya araştırmacıların, iki kere farklı öğrencilerin psikolojik, sosyal- duygusal durumlarına ilişkin müdahale çalışmaları yürütmesi hem iki kere farklı öğrenciler için hem de çevresindeki bireylerin bu öğrencileri desteklemesi açısından büyük önem taşıyor olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmaların yayım yılları incelendiğinde ilk çalışmanın 2003 yılına ait olması dikkat çekici bir bulgudur. Dikkat çekici olmasının nedeni ise bu yılı takip eden 2004 yılında, engeli olan bireylerin de üstün yetenekli olabileceği görüşü *Engelli Bireylerin Eğitimi Yasası (IDEA)* ile kabul edilerek resmîyet kazanmış olmasıdır. Bundan hareketle Türkiye, iki kere farklılık ile ilgili literatüre adımını yeni atmışken, Amerika Birleşik Devletleri’nde iki kere farklı çocukların varlığını yasa ile kabul etmesi düşündürücü bir durumdur. Bu bulgu ile çalışmaların devam etmesi beklenirken 2003 yılından 2013 yılına kadar üstün yeteneğe eşlik eden yetersizlik durumu ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olması Türkiye’nin sadece yetersizlik grupları ile ilgili çalışmalara yoğunlaştığının sonucu olarak görülmektedir. MEB’in 2004 ve 2006 yıllarında *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*’nde de yapılan çalışmaların sadece engel gruplarına yönelik yapıldığı da göz önüne alındığında ilk yetersizlik durumuna ilişkin çalışmalar yapılması beklendik bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlara ek olarak I. Türkiye Özel Yetenekliler Kongresi’nin 2004 yılında gerçekleşmiş olması sadece özel yeteneği olan çocuklarla ilgili farkındalığın artması ve bilinçlendirme açısından değil aynı zamanda iki kere farklılık kavramının ileriki yıllarda anlaşılabilmesi açısından bir umut ışığı olduğu düşünülmektedir. Bundan hareketle Özel Yeteneklilerin kongresinin ilk kez 2004 yılında yapılması, aslında özel yeteneklilik ile ilgili farkındalığın yeni oluşması şeklinde olabileceğini düşündürdüğünden iki kere farklılık ile ilgili makalelerin bu yıllar arasında olmaması sürecin akışına göre doğal olarak görülebilmektedir. İki kere farklılık bağlamında 2013 yılında yapılan bir çalışmadan sonra 2018 yılına kadar herhangi bir çalışmanın olmaması dikkat çekici bir bulgudur. Ülkemizde 2003 yılından 2018 yılına kadar sadece iki çalışma yapılması bulgusu, Şakar ve Baloğlu’nun (2022, s. 9) uluslararası alan yazındaki araştırmaların yayım yıllarına göre dağılımını incelediği çalışmada iki kere farklılık ile ilgili yayımların 2000’li yıllardan itibaren sürekli artış gösterdiği bulgusuyla çelişmektedir. Bu çelişkinin nedeni ise Türkiye’de bu yıllarda genel olarak özel eğitime gereksinimi olan bireyler ve özel yetenekliler ile ilgili araştırmalara yeni başlanıyor olabileceği şeklinde düşünülmektedir. Bu görüş Yıldız, Melekoğlu ve Paftalı’nın (2016, s. 1084) özel eğitimdeki genel eğilimleri araştırdığı çalışmasında, özel eğitim alanında gerçekleştirilen araştırmaların 2011 yılından sonra artış yaşandığı bulgusu ile paralellik göstermektedir.

Ülkemizde 2018 yılı ve sonrasında gerçekleştirilen araştırma sayılarında giderek yükselen bir artış olmuştur. Bu bulgu, iki kere farklılık ile ilgili uluslararası çalışmaların bibliyometrik analizinin yapıldığı araştırmada (Akkaya ve Ertekin, 2021, s. 511) iki kere farklılık ile ilgili çalışmaların 2010 yılından sonra artış kazandığı ve bunun nedeninin iki kere farklı bireylerle ilgili farkındalığın artmasından kaynaklı olabileceği sonucuyla örtüştüğü görülmektedir. En fazla çalışmanın yer aldığı 2022 yılında 14 araştırma yapılmış olup 2023 yılında bu çalışmaların birden azalması Türkiye’de iki kere farklılık kavramı ile ilgili araştırma yapma konusunda kararlı bir şekilde ilerlenmediğinin göstergesi olabileceğini düşündürmektedir.

Bu araştırma kapsamında incelenen 38 çalışmadan 26’sı Türkçe yayımlanmış olup 12’si ise İngilizce şeklinde yayımlanmıştır. Türkçe olarak yazılan 26 çalışmanın 12’si lisansüstü tez kapsamında olup geriye kalan 14 çalışma ise makale şeklinde yayımlanmıştır. Türkçe ve İngilizce yazılan makalelerin sayısı birbirine yakınlık göstermektedir. Böyle bir durumun varlığı Türkiye’deki araştırmacıların da iki kere farklılık bağlamında uluslararası alan yazına katkıda bulduklarının göstergesi olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmaların yöntem ve desenlerine göre dağılımları incelendiğinde ise en çok nitel araştırma yöntemiyle yapıldığı görülmüştür. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan çalışmaların ise en çok durum deseniyle ortaya konulması iki kere farklılığın ülkemizde yeni bir kavram olması ve durum çalışmalarının mevcut hali derinlemesine gözler önüne sermesi nedeniyle yöntem ve desenlerin bu şekilde dağılımlarının olması beklendiği bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak nicel çalışmaların doğasından olan tarama çalışmalarının nispeten yeni bir kavram olan iki kere farklılık bağlamında sayıca düşük olması şaşırtıcı bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Araştırmaların tanı gruplarına göre dağılımı incelendiğinde en fazla özel öğrenme güçlüğüne eşlik eden özel yeteneklilik durumunun çalışıldığı görülmüştür. Bu bulgu, Neihart’ın (2008, s. 116) araştırmasındaki bulgusuyla aynılık göstermektedir. Ardından genel bir şekilde iki kere farklılığı ele alan çalışmalarda ölçek aracı geliştirme ve bu kavramı tanımlamaya yönelik diğer betimsel çalışmaları içermektedir. İki kere farklılığı genel hatlarıyla tanımlayıp bilgi veren çalışmaların, öğrenme güçlüğüne eşlik eden özel yeteneklilik durumundan daha az olması şaşırtıcı bir durum olarak görülebilmektedir. Türkiye’de yapılan ilk çalışmanın özel yetenekliliğe eşlik eden dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile ilgili olması göze çarpan bulgular arasındadır. *Şekil 6*’da gösterilen grafikte iki kere farklılık alanında özel öğrenme güçlüğünden sonra en çok çalışılan tanı grubunun dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olması ise uluslararası alanda yapılan ilk çalışmaların bu tanı gruplarında gerçekleşmesinin etkisi olabileceğini düşündürmektedir. Bunlara ek olarak tanı gruplarından otizm spektrum bozukluğuna sahip özel yetenekli bireylerle ilgili çalışmaların 2019 yılından itibaren yapılmaya başlandığı görülmüştür. Bu bulgu, Şakar ve Baloğlu’nun (2022, s. 12) yaptığı çalışmada bahsettiği iki kere farklılık ile ilgili uluslararası alanda yapılan son çalışmaların otizm spektrum bozukluğu ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna odaklanıldığı bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Çalışmaya dahil edilen makale ve tezlerin yayımlandıkları dergi ve üniversiteler incelendiğinde, iki kere farklılık ile ilgili en fazla yayım yapan üniversitelerin Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi olduğu görülmüştür. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Enstitüsü’nde bulunan Özel Yetenekliler Eğitimi-Yüksek Lisans ve Doktora Programlarının bu sonuçta etkili olabileceği düşünülmektedir. Ankara Üniversitesi’nde ise özel yetenekliler ile ilgili herhangi bir lisansüstü programın olmaması ancak Özel Eğitim Programında lisans, yüksek lisans ve doktora gibi eğitim düzeylerinin bulunmasının yanında, 1992 yılından bu yana yayım hayatına devam eden, ülkemizin özel eğitim alanında ilk dergisi olan *Ankara Üniversitesi- EBF- Özel Eğitim Dergisi*ni bünyesinde barındırıyor olmasından kaynaklı makale ve tezlerin yayımlanması beklendiği bir durum olarak görülebilmektedir. Bunlara ek olarak Özel Yetenekliler Eğitimi Programı’nda yüksek lisans ve doktora düzeylerinde lisansüstü eğitim veren Anadolu Üniversitesi’nin ise iki kere farklılık ile ilgili sadece bir çalışma ortaya koyması düşündürücü ve beklenmedik bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Akkaya ve Ertekin (2021, s. 502) ile Şakar ve Baloğlu’nun (2022, s. 9) bibliyometrik analizlerinde ortaya konulan bulgularda iki kere farklılık ile ilgili en fazla makale yayımlayan ve atıf alan *Gifted Child Quaterly* ve *Roeper Review* dergileri olduğu görülmüştür. Bahsi geçen dergilerde, ülkemizde yapılan çalışmaların yer aldığını görmek umut vaat edici bir bulgu olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmaların konularına göre dağılımı incelendiğinde en fazla yapılan çalışmaların, öğretmenlerin iki kere farklılık ile ilgili bilgi düzeyleri ve görüşleri çerçevesinde ortaya konulduğu görülmektedir. Bu konuya ilişkin yapılan çalışmalarda öğretmenlerin iki kere farklılık ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıkları, bu çocukları sınıfta fark etme konusunda yeterli düzeyde bilinçli olmadıkları bulgular arasına girmiştir. Bu bulgu, Gierczyk ve Hornby'in (2021, s. 7) yaptığı çalışmadaki bulgularla paralellik göstermektedir. Psikolojik, sosyal-duygusal sorunları konu edinen çalışmaların az oluşu dikkat çekici bir bulgudur. İki kere farklı çocukların sosyal- duygusal sorunlar yaşama sıklığının diğer çocuklara oranla çok daha yüksek olduğu görülmüştür. İki kere farklı çocukların eğitim veya sosyal hayatlarında yaşadıkları hayal kırıkları, iki kere farklı çocukların cesaretlerinin kırılmasına, depresyona, içe kapanmaya ve başarısızlığa itmektedir (Neihart, 2008, s. 5). Bununla birlikte ülkemizde iki kere farklılık kavramında farkındalığın artmasıyla beraber, uzman psikolog, psikolojik danışmanlık ve rehberlik uzmanlarının hedefe yönelik müdahaleleri gerçekleştirileceği beklenmektedir.

Araştırmaların düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde en çok betimsel çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu bulgu, Neihart'ın (2008, s. 2) bulgusunu destekler niteliktedir. Bununla birlikte iki kere farklılıkla ilgili Türkiye'de bu bireyleri tanımlama, tanılama süreçlerini belirleme ve genel eğitim sınıfları ile destek eğitim hizmetlerindeki durumlarını açıkça ifade eden herhangi bir yasal düzenlemenin var olmadığı görülmektedir (Şentürk vd., 2022, s. 677). Betimsel çalışmalar, var olan bir durumu derinlemesine inceleyip gözler önüne sermek amaçlı yapıldığından iki kere farklı bireylerle ilgili yasal düzenlemelerin ortaya çıkması açısından sayılarının artması beklenmektedir.

İki kere farklılık ile ilgili yapılan ilişkisel çalışmalara bakıldığında özel yetenekliliğe eşlik eden özel öğrenme güçlüğüyle ilgili araştırmalar ile tipik gelişim gösteren çocuklarla iki kere farklı çocukların karşılaştırıldığı çalışmalar bu başlığın altığını doldurmaktadır. Buradan hareketle iki kere farklılığı daha iyi anlamak için diğer tanı gruplarından olan otizm spektrum bozukluğu, DEHB, işitme yetersizliği gibi özel yetenekliliğe eşlik eden iki kere farklılık durumlarının da çalışılması gerektiği söylenebilmektedir.

İki kere farklılık ile ilgili müdahale çalışmalarının az sayıda olması, Türkiye'de iki kere farklılık kavramının nispeten yeni bir kavram olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. İlişkisel ve müdahale çalışmalarında yer alan örneklem kapsamındaki bireylerin yaş gruplarına bakıldığında ise genel olarak ilkokul, ortaokul ve genç yetişkinlik dönemlerini kapsadığı görülmektedir. İki kere farklı kavramında farkındalık yaşanması itibari ile gelecek dönemlerde okul öncesi dönem çocuklarıyla ilgili çalışma sayılarının artacağı beklenmektedir.

Araştırma kapsamında en çok betimsel çalışmaların ortaya çıktığı görülmüş olup bu gibi çalışmalar devam ederken nedensel- karşılaştırmalı ve müdahale çalışmalarına ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Eğitim fakültelerinin bünyesinde bulunan özel eğitim öğretmenliği bölümündeki öğrencilere iki kere farklılığı konu alan, tanıma, tanılama konusunda teorik bilgilerin yanında birkaç haftalık staj uygulaması sunan bir dersin olması gerekliliği göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer öğretmenlik branşlarında bulunan öğretmen adaylarının müfredatlarına ise iki kere farklı çocuklar ile ilgili dersler yerleştirilmeli ya da özel eğitim derslerine haftalık konu bazında gömülü bir şekilde yerleştirilip farkındalık sağlatılmalıdır. Lisansüstü düzeyde eğitim görmekte olan öğrencilerin iki kere farklılık bağlamında projeler geliştirmesi ve çalışmalar yürütmesi için teşvik edilmesi gerekliliği de önem kazanmıştır. Sahada farklı branşlardan bulunan öğretmenler için hizmet içi eğitim programları ile iki kere farklı öğrenciler hakkında farkındalık oluşturma çalışmaları yapılmalıdır. İki kere farklılık kavramına ilişkin paneller ve uluslararası alandaki araştırmacıların yer aldığı kongreler düzenlenmelidir. Yapılan çalışmaların örnekleme bağlamında erken çocukluk dönemine ilişkin müdahale ve nedensel- karşılaştırmalı araştırmaların artırılması gerektiği verilebilecek öneriler arasındadır.

Sonuç olarak, yapılan bu çalışma Türkiye'de iki kere farklılık ile ilgili yapılan araştırmaların genel eğilimlerini ortaya koyduğundan, bu alanda çalışma yapacak araştırmacılar için önemlidir. Aynı zamanda çalışmada incelenen araştırmalar genel bir özet bağlamında verildiğinden bilgi verme ve farkındalık açısından etkili olacağı düşünülmektedir. Yürütülen bu çalışmanın sınırlılığı sadece makaleler ve tezler incelenmiş olup kitap içerikleri ile ilgili herhangi bir bilgi sunulmamış olmasıdır. Türkiye'de iki kere farklılık alanında ilk çalışma 2003 yılında yayımlanmış ancak bu yıldan itibaren günümüze kadar kararlı bir artış gözlemlenemediğinden iki kere farklılık ile ilgili hala sınırlı bilimsel bilgiye sahip olduğumuz düşünülmektedir. Gelecek yıllarda yapılacak olan araştırmaların nicelik ve nitelik bağlamında artması, özel yetenekliliğe eşlik eden dil ve konuşma bozukluğu, işitme yetersizliği, ortopedik yetersizlik gibi durumlarla ilgili çalışmaların da yürütülmesi beklenmektedir.

Türkiye’de iki kere farklılık ile ilgili yasal düzenlemelerin var olabilmesi için kavramla ilgili çalışmaların artarak devam etmesi gerekmektedir.

5. BEYAN

Araştırma ve Yayın Etiği: Yapılan çalışmada “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*”nde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “*Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler*” başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni Beyanı: Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı: Yazarın katkı oranı: % (100). Bu makalenin alanyazın taraması, bölümlerinin yazım aşamaları, tablolama, şekil grafikleri elde etme ve biçimlendirme faaliyetleri sadece yazar tarafından yapılmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma tek yazarlı olduğundan herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı: Bu araştırma için hiçbir kurum ya da kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

6. KAYNAKÇA

Aydın, M. (2019). Nitel veri analizi. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Ed.), *Eğitimde Araştırma Yöntemleri (ss. 461-482)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

Al-Hroub, A., & Whitebread, D. (2019). Dynamic assessment for identification of twice-exceptional learners exhibiting mathematical giftedness and specific learning disabilities. *Roeper Review*, 41(2), 129-142. doi: 10.1080/02783193.2019.1585396

*Akkaya, G., & Ertekin, P. (2021). İki kere farklı bireylere yönelik literatürün görsel olarak incelenmesi: Bibliyometrik bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 492-517. doi: 10.9779/pauefd.706012

Assouline, S. G., & Whiteman, C. S. (2011). Twice-exceptionality: Implications for school psychologists in the post-IDEA 2004 Era. *Journal of Applied School Psychology*, 27(4), 380-402. doi: 10.1080/15377903.2011.616576

*Atmaca, F., & Tan, S. (2021). İki Kere Farklı: Özel Yetenekli ve Otizimli Bireyler Hakkında Ne Biliyoruz? Bir Sistemik Alanyazın Taraması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 133-152. doi: 10.53444/deubefd.873327

*Atmaca F., Yağbasanlar O., Yıldız E., Göncü A., & Baloğlu M. (2022). The backstage of twice-exceptionality: A systematic review of the movies. *Roeper Review*, 44(3), 173-187. doi: 10.1080/02783193.2022.2071366

*Atmaca, F., & Baloğlu, M. (2022). The two sides of cognitive masking: A three-level bayesian meta-analysis on twice-exceptionality. *Gifted Child Quarterly*, 66(4), 277-295. doi: 10.1177/00169862221110875

*Bacakoğlu, G., Y. (2023) *İki kere farklı ve tipik gelişim gösteren öğrencilerin akademik motivasyon düzeyleri ile okul kavramına yönelik algıları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Baldwin, L., Baum, S., Pereles, D., & Hughes, C. (2015). Twice-exceptional learners: The journey toward a shared vision. *Gifted Child Today*, 38(4), 206-214. doi: 10.1177/1076217515597277

Bees, C. (2009). *Gifted and learning disabled: A handbook*. (4.th Edition). Vancouver, BC. Retrieved from: <https://impactofspecialneeds.weebly.com/uploads/3/4/1/9/3419723/goldhandbook.pdf>

Bell, C., A. (2020). Andrew' s Impact on Twice-Exceptional Students. *William & Mary Law Review*, 61(3), 845-884. Retrieved from: Andrew's Impact on Twice-Exceptional Students

Boelter, E. (2020). *Identifying the best practices for the twice exceptional learner*. Master's thesis. Bethel University. Spark Repository. <https://spark.bethel.edu/etd/80>

- Brody, L.E., & Mills, C. (1997) Gifted children with learning disabilities: A Review of the Issues. *Journal of Learning Disabilities*, 30, 282-297. doi: 10.1177/002221949703000304
- Buică-Belciu, C., & Popovici, D. V. (2014). Being twice exceptional: Gifted students with learning disabilities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 127, 519-523. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.03.302
- *Bildiren, A., & Fırat, T. (2020). Giftedness or disability? Living with paradox, *Education 3-13*, 48(6), 746-760, doi: 10.1080/03004279.2020.1761855
- *Bildiren, A., & Fırat, T. (2020). İki kere özel öğrenciler: öğrenme güçlüğü olan üstün yetenekliler. *Çocuk ve Medeniyet*, 5(10), 239-255. doi: https://doi.org/10.474646/CMD.2020.190
- *Bildiren, A., Fırat, T., & Kavruk, S. Z. (2023). Öğrenme güçlüğünden üstün yeteneğe bir okul hayatı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1-16, doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.1310170
- Cain, MK., Kaboski, JR., & Gilger JW. (2019) Profiles and academic trajectories of cognitively gifted children with autism spectrum disorder. *Autism*, 23(7), 1663-1674. doi: 10.1177/1362361318804019.
- Chen, Y.-W., Li, C.-C., Gläser-Zikuda, M., & Kuo, C.-C. (2023). An Online Survey on Challenges and Needs for Identifying and Nurturing Twice Exceptional Learners. *Gifted Education International*, 39(3), 401-425. doi: 10.1177/02614294221133466
- Dare, L., & Nowicki, E., A. (2015) Twice-Exceptionality: Parents' Perspectives on 2e Identification, *Roeper Review*, 37:4, 208-218, doi: 10.1080/02783193.2015.1077911
- *Duyar, S. (2020) *Bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin iki kere farklı öğrenciler hakkında bilgi ve öz yeterliliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- *Fırat, T., & Bildiren A. (2023) The characteristics of gifted children with learning disabilities according to preschool teachers, *Early Years*, 43, 4-5, 921-937, doi: 10.1080/09575146.2022.2034755
- Gierczyk, M., & Hornby, G. (2021) Twice-Exceptional Students: Review of Implications for Special and Inclusive Education. *Education Sciences*, 11, 85. doi: 10.3390/educsci11020085
- *Gök, B., Baş, Ö., & Tuncay, A. A. (2018). A twice-exceptional child-a case study. *International Journal of Progressive Education*, 14(2), 57-76. doi: 10.29329/ijpe.2018.139.5
- *Gül, M. D., Sönmez, S., & Talas, S. (2023). Content and bibliometric analyses of articles regarding gifted/adhd studies. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 8(24), 2956-2891. doi: 10.35826/ijetsar.697
- Güner Yıldız, N., Melekoğlu, M. A., & Tunç Paftalı, A. (2016). Türkiye'de özel eğitim araştırmalarında eğilimler. *İlköğretim Online*, 15(4). doi: 10.17051/io.2016.06677
- *İlhan-Emecan, B. (2023) *İki kere özel (2ö) öğrencilerle ilgili farkındalık eğitim programının etkililiği*. Yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- *Kaplan Sayı, A. (2018). Üstün zekâlı çocuklar ve dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 54-68. doi: 10.17860/mersinefd.320229
- *Kargı, E., & Akman, B. (2003). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğuna sahip üstün yetenekli çocuklar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24), 212-214.
- *Keskin Demir, P. (2019) *Dikkat eksikliği hiperaktivite tanısı almış üstün zekalı çocukların yaşadığı psikolojik sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Klingner, R. (2022) Twice-exceptional children and their challenges in dealing with normality. *Education Sciences*, (4), 268. doi: 10.3390/educsci12040268
- Lee, C., W., & Ritchotte, J. (2018) A case study evaluation of the implementation of twice- exceptional professional development in Colorado, *Journal for the Education of the Gifted*, 42(4), 1-26. doi: 10.1177%2F0162353219874440.

- Lien, K., Kuo, C. C., & Pan, H. (2023). Improving concentration and academic performance of a mathematically talented student with ASD/ADHD: An enrichment program. *Education Sciences*, 13(6), 588. doi: 10.3390/educsci13060588
- *Mısırlı- Taşdemir, Ö. (2022) *Öğretmenler için üstün yetenekliliğe eşlik eden öğrenme güçlüğü aday gösterme ölçme aracı geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Neihart, M. (2008). Identifying and providing services to twice exceptional children. In S. Pfeiffer (Ed.), *Handbook of Giftedness in Children* (pp. 115-137).
- Ocak, G. (2019). Bilimsel araştırmalarda kullanılan veri toplama yolları. G. Ocak (Ed.), *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (ss. 218-272). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- *Öner, G., & Kaya, B. (2022). İki kere farklı öğrencilere yönelik bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin yaklaşımlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (42), 87-109.
- *Ömür, N. (2019) *Üstün zekâ otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların özellikleri, davranışları ve eğitim gereksinimlerinin temellendirilmiş teoriyle belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özgen, N. (2019). Nitel araştırmalarda verilerin toplanması ve analizi. N. Özgen (Ed.), *Beşeri Coğrafyada Araştırma Yöntemleri ve Teknikler* (ss. 158- 196.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Pereira, vd. (2015). Current status of twice-exceptional students: A look at legislation and policy in the United States. *Gifted and Talented International*, 30(1-2), 122-134, doi: 10.1080/15332276.2015.1137463
- Ronksley-Pavia, M. (2015). A model of twice-exceptionality: Explaining and defining the apparent paradoxical combination of disability and giftedness in childhood. *Journal for the Education of the Gifted*, 38(3), 318-340. doi: 10.1177/0162353215592499
- Ralabate, P. (2006) *The Twice- exceptional dilemma*. Washington, D.C: National Education Association
- Reis, S. M., Baum, S. M., & Burke, E. (2014). An operational definition of twice-exceptional learners: Implications and applications. *Gifted Child Quarterly*, 58(3), 217-230. doi: 10.1177/0016986214534976
- *Sağlam, A., & Çiftçi, S. (2022). İki Kere Farklılık Üzerine Bir Çalışma: Özel Yetenekli Öğrencilerde Öğrenme Güçlüğü. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 58, 218-231. doi: 10.53568/yyusbed.1098725
- *Sengil-Akar, S., & Akar, I. (2020). Academically gifted & albino: A narrative study of a twice-exceptional. *International Journal of Progressive Education*, 16(2), 279-296. doi: 10.29329/ijpe.2020.241.19
- *Sıkıcıoğlu, N., Koc, M., Olcay, S., & Vuran, S. (2024). Experiences of gifted children with autism spectrum disorder, their parents, and teachers in Türkiye with the COVID-19 Pandemic. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 25(1), 33-51. doi: 10.17718/tojde.1183405
- Silverman L., K. (2005). Intensive! intensities and sensitivities of the gifted. *Parent Pack- The Social and Emotional Needs of Gifted Children* (ss.1-12). Hobart, Tasmania: Tasmanian Association for the Gifted Inc. Retrieved from: <https://campbellms.typepad.com/files/intensive-silverman-article-on-characteristics.pdf>
- Silverman, L. K. (2009). The measurement of giftedness. In L. V. Shavinina (Ed.), *International handbook on giftedness* (pp. 947-970). Canada: Gatineau / Québec. Springer. Retrieved from: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-4020-6162-2>
- *Sivrikaya- Giray, A. (2023) *Bilim ve sanat merkezinde görev yapan öğretmenlerin özgül öğrenme güçlüğü ve disleksi hakkındaki bilgi ve öz yeterliliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış lisans tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- *Şakar, S. (2022). *İki kere farklılık potansiyeli tarama listesinin geliştirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- *Şakar, S., & Koksall, M. S. (2022). Özel eğitim öğretmen adaylarının iki kere farklı çocukların eğitimi dersine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(236), 2903-2926. doi: 10.37669/milliegitim.962282
- *Şakar, S. N., & Baloğlu, M. (2022). Twice exceptionality with RStudio: A bibliometric analysis. *Hacettepe University Journal of Education*, 38(2), 260-274. doi: 10.16986/HUJE.2022.474
- *Şakar, S. N., & Köksal, M. S., (2021). Özel eğitim öğretmen adaylarının iki kere farklılığa yönelik metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1924-1941. doi: 10.17679/inuefd.908319
- *Şekeral, C. K., & Özkardeş, O.G. (2013). Üstün zekâlı öğrencilerde özel öğrenme güçlüğü belirtilerinin taranması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*. 12(23), 197-219
- *Şentürk, Ş., Kefeli, İ., & İlhan- Emecan, B. (2022). Türkiye’de iki kere özel (2ö) öğrencilere yönelik eğitim politikası önerisi. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 41(2), 677-696. doi: 10.7822/omuefd.1202248
- *Şentürk, Ş., & Kefeli, İ., Emecan, B., İ. (2022) Conceptual analysis of twice exceptionality. *Education Quarterly Reviews*, 5(2), 644- 655. doi: 10.31014/aior.1993.05.04.650
- *Şimşek, M. (2019) *Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun sahip üstün yetenekli çocukların yaşadığı sosyal-duygusal sorunlar hakkında öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- *Şimşek, M., & Karataş, İ. H. (2019). DEHB’li özel yetenekli çocukların yaşadığı sosyal- duygusal sorunlar ve çözüm yolları hakkında öğretmen görüşleri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 87-96.
- *Tortop, H., S. (2023). *Özel öğrenme güçlüğü ve özel yeteneği olan iki kere farklı öğrencilerin eğitimine yönelik bir hizmet içi eğitimin gerçekleştirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- *Tortop, H. S., & Ilgaz, G. (2023). Developing of in-service training program for teacher working with gifted learning disabled students. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 11(3), 263-279. doi: 10.17478/jegys.1329220
- *Uyaroğlu, B. (2022) *İki kere farklı çocuklara yönelik özgün bir gelişimsel müdahale programı: Bir eylem araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- *Yenioğlu, S., Melekoğlu, M. A., & Yılmaz Yenioğlu, B. (2022). A single-subject case study of twice exceptionality. *Gifted Education International*, 38(2),256-272. doi: 10.1177/02614294211064772
- *Yılmaz, B. (2023) *Sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli olup öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin tanınması ve desteklenmesine yönelik görüşleri: Ölçek uyarlama çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- *Yılmaz- Yenioğlu, B., & Melekoğlu, M. A. (2021). Öğrenme güçlüğü ve özel yeteneği olan iki kere farklı bireylere yönelik yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(4), 999-1024. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.696065

Çalışma kapsamında incelenen makaleler, çalışmaların başına “” işareti ile belirtilmiştir.

7. EXTENDED ABSTRACT

The term twice exceptional, first coined by James J. Gallagher in 2004, is defined as a condition in which individuals have a disability, inability or impairment in one or more areas in addition to their giftedness, high achievement or productive creativity in one or more areas. Based on this definition, the term double difference refers to having one of the following disabilities in addition to giftedness: autism spectrum disorder, physical disability, specific learning disability, mood disorder, attention deficit and hyperactivity disorder, speech and language disorder (Neihart, 2008, p.115; Ranksley- Pavia, 2015, p. 329; Reis et al., 2014, p. 222). However, there is more than one definition of dichotomy, as it encompasses many types of the two extremes of ability and disability (Al- Hroub & Whitebread, 2019, p. 129; Pereira et al., 2015, p. 125). Some researchers imply that

twice-diverse children are only gifted children with learning disabilities, rather than a broader use of the term to encompass all disabilities; for example, Silverman (2005, p. 2) argued that twice-exceptional is only a combination of giftedness and learning disabilities. In addition, the term twice different is used inconsistently in the literature and it is often overlooked that the term also includes children with other disabilities (e.g. motor skills impairment, cerebral palsy), an idea reinforced by the fact that most of the studies on the term have been conducted in the field of gifted students with learning disabilities (Ronksley-Pavia, 2015, p. 330). It is very difficult to give an exact number about the prevalence of children in this category due to some problems caused by masking and the low visibility of double difference, but it is estimated that 5-6% of the disabled children used may also be gifted and talented (Ralabate, 2006, p. 3; Lee and Ritchotte, 2018, p. 69). There is no officially recorded data regarding the prevalence of twice-differentiated children in Turkey. However, there are a variety of studies on this situation. For example, in Taiwan, Chen et al. (2022) reported that, according to the 2019 statistics obtained from the Ministry of Education, there were a total of 376 students who were recognized twice differently at the primary, secondary and high school levels (Lien, et al., 2023, p. 3). However, another study in Taiwan found that 1.34% of a 100-person unit of brilliantly talented people was twice different; In a system consisting of 100 disabled students, 0.4% of them were different twice in their regime; It is observed that only 0.015% of 100 typically developing students who do not show any symptoms are different twice (Chen et al., 2022, p.6). This number (0.015%) is significantly lower than the estimated 6% prevalence in the United States (Ralabate, 2006, p.3; Kun-Ming, 2023, p. 2). As a result, estimates of prevalence in different individuals vary significantly, and therefore some researchers continue to interpret prevalence estimates with caution (Cain et al., 2019, p. 2). When the studies conducted in Turkey regarding diversity were examined, no research was found that depicted only the studies conducted in our country. For this reason, it is not known in depth what types and topics of studies are needed in the field of double diversity. The problem of the research is "What is the general trend of the studies conducted in our country between 2003 and January 2024 regarding the twice exceptional ?" An attempt was made to find an answer to the question ". With this research, it is aimed to reveal the general trend in our country regarding this concept by examining the extent to which studies have been carried out on the concept of twice different in Turkey between 2003 and January 2024. Of the 38 studies examined within the scope of the study, 12 were published as postgraduate theses and 26 as articles. It has been seen that postgraduate theses on diversity were first put forward in 2019 at the master's level, and the first thesis at the doctoral level was in 2022. The fact that both doctoral theses were completed in 2022, and that one of these theses was about developing an intervention program and the other about developing a measurement tool, can be interpreted as the fact that studies on recognizing different children and the needs in this field have begun twice in our country. When the articles are examined, the fact that the first study available was from a traditional review in 2003 is seen as an expected situation in terms of understanding and discussing the inadequacy that accompanies superior talent. As a result, since this study reveals the general trends of studies on diversity in Turkey, researchers who will work in this field are important. At the same time, since the research examined in the study is given in the context of a general summary, it is thought that it will be effective in terms of providing information and awareness. The limitation of this study is that only articles and theses were examined and no information was provided about the book contents. The first study on twice-exceptional in Turkey was published in 2003, but since no stable increase has been observed since that year, it is thought that we still have limited scientific information about twice- exceptional. It is expected that the research to be conducted in the coming years will increase in terms of quantity and quality, and studies will be conducted on conditions such as language and speech disorders accompanying special abilities, hearing impairment, and orthopedic disability. In order for legal regulations regarding double difference to exist in Turkey, studies on the concept must continue increasingly.